

עלון בכות

גאון בענוה

גילויים ראשונים על דמותו הנסתרת של מורנו הגאון רבי רחמים מאזוז זצ"ל

הרגע שלי

רבני הישיבה ותלמידים שבים לרגע שלהם עם מורנו הרב זצ"ל

הראיון היחיד שהעניק מורנו הרב זצ"ל בימי חייו

בשער ההיכל

הגשר החי שקרס

כאשר נפטר רבי יוחנן, הספידו רבי יצחק בן אלעזר ופתח את דבריו במשפט המרטיט: **"קשה היום לישראל כיום בֹּא השמש בצהרים"** (מועד קטן כ"ה ע"ב).

ויש לעמוד על פשר הדימוי "כיום בֹּא השמש בצהרים", מדוע דוקא הסתלקותו של רבי יוחנן נמשלה לשקיעה פתאומית בעיצומו של יום?

ביאור נפלא מצינו בזה בספר "יקרא דחיי" (מאמר ו'):

בטבעו של עולם, המעבר בין האור לחושך אינו מתרחש ברגע אחד. בבוקר מקדים "עלות השחר" את זריחת החמה, ובערב משתהה "בין השמשות" לאחר השקיעה. הסיבה לכך היא רחמי הבורא על האדם; נפש האדם אינה מסוגלת לעמוד בשינויים קיצוניים ופתאומיים. מעבר חד מאור חזק לעלטה גמורה, עלול היה לזעזע את תכונת האדם, בגופו וברוחו. על כן, יצר הקדוש ברוך הוא תחנות מעבר המאפשרות הסתגלות הדרגתית למציאות החדשה.

חוק זה, השולט בעולם הגשמי, תקף ביתר שאת בעולם הרוחני. ידוע כי ככל שחולפים הדורות, הולכים חכמי הדור ומתמעטים בדרגתם. אולם בדרך כלל, הנסיגה היא הדרגתית; דור הולך ודור בא, **והפער בין הדרגות כמעט ואינו מורגש בזמן אמת.**

רבי יוחנן היה יוצא דופן בענין זה. הוא האריך ימים באופן מופלג (ויש האומרים שחי ארבע מאות שנה), ושימש כמנהיג הדור במשך כמה דורות. רבי יוחנן זכה ללמוד עוד בישיבתו של רבנו הקדוש, חותם תקופת התנאים, והמשיך ללמד תורה עד הדור השלישי של אמוראים.

בכך, שימש רבי יוחנן **כקשר חי וגשר רוחני** בין דור התנאים לבין דור האמוראים המאוחרים. ממילא, כל זמן שרבי יוחנן היה בחיים, נשמר הקשר הישיר למדרגתם העילאית של התנאים ושל רבנו הקדוש.

ברגע פטירתו של רבי יוחנן, **קרס באחת הגשר המפואר הזה שחיבר בין העולמות**. חכמי הדור, שהיו רחוקים במדרגתם מרבותיו של רבי יוחנן, מצאו עצמם פתאום ניצבים **מול תהום רוחנית פעורה**.

זהו איפוא עומק הדימוי של "בֹּא השמש בצהרים": שקיעתו הפתאומית של רבי יוחנן בהיעדר "בין השמשות" של דעיכה הדרגתית, חשפה באחת פער עצום שבין דור התנאים לדור האמוראים המאוחרים. כל עוד חיה בקרבם החוליה המקשרת, נשמר הרצף; אך עם השקיעה, הכה החושך בבת אחת.

כחזיון הנורא הזה של "שקיעה פתאומית", חשים אנו כיום מול החלל שנפער עם הסתלקותו הטריה של עמוד ההלכה, הגאון הגדול רבי רחמים מאזוז זצ"ל, ולמעלה בקודש עם פטירתו לפני כשנה של אחיו הגדול, מרן רבנו ראש הישיבה זצ"ל.

הם, שהיו משיירי כנסת הגדולה ויצקו מים על ידי אביהם מרן ה"איש מצליח" זצ"ל ורבותינו הקדושים בחו"ל, חיו אמנם בתוכנו, אך הווייתם ומושגיהם היו נטועים בעומקם של דורות קדומים. כל זמן שהיו עמנו, שימשו הם כגשר איתן המחבר אותנו אל עולם המושגים והמדרגות של העבר; דמותם הקנתה לנו תחושת שייכות וקשר לשרשרת הדורות המפוארת.

ועתה, משנשבר הגשר וניתק הקשר, ניצבים אנו אל מול פער רוחני אדיר שקשה למלאו. על דא קא בכינא, על השמש ששקעה בצהרים והותירה אותנו אל מול התהום.

מי יתן וזכותם הגדולה תעמוד לנו, להמשיך לדבוק בדרכם הטהורה ובמורשתם הכבירה, ונזכה לראות בנחמת ציון ובבניין ירושלים במהרה בימינו, אמן.

יו"ל ע"י
מוסדות ישיבת
'כסא רחמים'
המרכז רח' הרב עוזיאל 26 ב"ב
1700-50-51-52
ykr.org
ovd555@gmail.com

עורך:
הרב עובדיה חן
רכז מערכת:
הרב דוד חדאד
גרפיקה ועימוד:
שוהם
תמונות:
ארכיון הישיבה
ארכיון עובדיה חדוק
הראל זנזורי
משה אהרון חדאד
אלחי טל
עזרא טרבלסי
י.מ.

כתר לראשנו

מרן גאון ישראל רבנו ראש הישיבה זצ"ל

דבש וחלב תחת לשונך

ספירת העומר מקשרת בין חג חרותנו לחג מתן תורתנו, והוא כעין ז' נקיים שסופרת האשה לטהרתה. **ספירת העומר מראה לנו שהדת והחירות קשורים זה בזה,** שאין לך בן חורין אלא מי שיושב ועוסק בתורה, ולא כאותם המפרידים בין הדת והמדינה, שזו שיטת אומות העולם "אשר לאלקים לאלקים, ואשר לקיסר לקיסר"... וזה הטעם שנקרא החג "עצרת", שהוא עוצר וסוגר את הימים הנמנים מהפסח, וכן זה הטעם שהחג האחרון של סוכות נקרא "שמיני **עצרת**".

לימוד בליל חג השבועות כל הלילה הוא ענין יקר מאד, ויש בזה שלש סיבות: על פי הסוד, וע"פ המג"א (סי' תצ"ד סק"א), וע"פ הרב בינה לעתים זצ"ל. על פי הסוד הוא מעלה גדולה ללמוד בלילה זה כנזכר בזוהר שכך נהגו חסידים ראשונים (וראה בבא"ח ש"א פרשת במדבר ה"ג ובכה"ח סי' תצ"ד סק"ו). על פי המג"א הוא תיקון למה שהלכו ישראל לישון בזמן מתן תורה, והוצרך הקב"ה להעיר אותם בקולות וברקים. וע"פ הרב בינה לעתים, שיש שלשה דברים הנחוצים לאדם ביותר, והם אוכל שינה דירה. בחג הפסח מתגברים על הצורך באוכל, בחג הסוכות לא נמצאים בדירה שלנו, ובחג השבועות מתגברים על הצורך בשינה. כדי להודיע שכל הדברים שיש לנו הם משועבדים לצורך התורה ומצוותיה. [וראה עוד בספרי קובץ מאמרים ח"ב עמוד נט והלאה. ע"ש באורך].

בילדותנו בגיל 8-7, היינו עושים תיקון ליל שבועות בבית, ומביאים לנו קליות וזרעונים ואוכלים. אבל קבלתי מאבא זצ"ל (ומסתמא קיבל כן מרבותיו או מר' רפאל ג'אמי ז"ל) שאם אדם רוצה להרויח תיקון כרת בלימוד ליל שבועות והושענא רבה, יימנע מלאכול מתחלת הלימוד, רק לשתות קפה ותה כנהוג (עיין למרן החיד"א ביוסף בסדר סי' ב'). ואם רוצה רק ללמוד בעלמא, אין הכי נמי אין איסור לאכול מעדנים וכו'. וכן נהגו בבתי הכנסת בתונס.

בסוף הלילה, היינו הולכים להתפלל, ואחרי התפלה היה אבא סוגר את החלונות ואומר לנו: "כל הלילה לא ישנתם, עכשיו אתם חייבים ללכת לישון". אבל היה נשאר קצת אור, ואני כל כך התפעלתי מהאדרא רבא, ורציתי לעיין בה עוד (בתום של ילד, חשבתי לעשות לה פירוש...). אני מנסה לקרוא, ושם (דף קכ"ח ע"א) רבי שמעון בר יוחאי שואל על הפסוק "ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלוך מלך לבני ישראל" (בראשית ל"ו ל"א), הרי כמה וכמה מלכים מלכו לפני מלוך מלך על ישראל? ופירש הכל בדרך סוד (שאין הכוונה מלכים כפשוטו, אלא ספירות ושבירת הכלים וכו'). ואני חשבתי שהפשט לא יופשט ואפשר לומר ש"לפני מלוך מלך" הכוונה למשה רבנו, ולא לשאול המלך, ומשה רבנו מענוותנותו לא היה מסוגל לכתוב על עצמו שהוא מלך, אבל באמת הוא היה מלך של כל הדורות (פעם אמר לי הרב פויפר זצ"ל: הרמב"ם היה מלך התורה שבעל פה, ומשה רבנו מלך התורה שבכתב). ויש לי שתי הוכחות יפות מאד שהכוונה למשה, הראשונה: בסוף כתוב שם "וימת בעל חנן בן עכבור, וימלוך תחתיו הדר ושם עירו פעו ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב", "ואלה שמות אלופי עשו למשפחותם אלוף תמנע" וגו' (פסוקים ל"ט-מ'). ולכאורה הפסוק התחיל ב"מלכי" עשיו ואיך פתאום עבר ל"אלופי" עשיו? אלא שבדברי הימים (א' א' נ"א) כתוב מפורש: "וימת הדד" ואחר כך - "ויהיו אלופי אדום" - דהיינו אלופי אדום באו אחרי המלכים האלה. ובשירת הים (שמות ט"ו ט"ו) נאמר: "אז נבהלו אלופי אדום". הרי שבימי משה רבנו כבר בטלו מלכי אדום ונתמנו אלופים אחריהם (מדלא כתיב רבותא טפי "אז נבהלו **מלכי** אדום"). והראיה השניה מהפסוק "ויהי בישורון מלך" (דברים ל"ג ה'), ושם בודאי הכוונה על משה. וע"ע בבית נאמן (בראשית שם).

כמו כן, כדאי ללמוד בחג השבועות "אזהרות" של ר' יצחק בר ראובן ור' שלמה בן גבירול, ורבנו שאול הכהן זצ"ל חיבר ספר שלם לבאר את האזהרות בשם "נתיב מצוותיך", **והקוראם בשום שכל, יטעם בהם טעם דבש.**

בחו"ל שחג שבועות נמשך יומיים, היה לנו זמן להגיד כמה חידושים ב"אזהרות", ולהראות כמה חכמה יש בהם, אבל היום קוראים אותם מהר עד שלא טועמים כלום, וחבל. כל בית בפיוטים האלה זו "חוויה". **ואם היה לנו זמן, היינו מקדישים לאזהרות האלה שבוע ימים.**

וכן כדאי לקרוא מגלת רות וספר משלי, לחנך את ילדינו על נגינות התנ"ך וההפטרה והמבטא הנכון. וסמך למנהגנו ללמוד משלי בחג השבועות ממ"ש ר' יצחק בר ראובן בסוף האזהרות (במצוות לא תעשה) בבית צירוף דת שבכתב וכו' צפצוף חכמות שבכתובים וכו' צבור "משלי חכמים וחידותם" נחקקו בתבונה וכו'. נראה שעוד בזמנו (בימי הרי"ף) נהגו לומר משלי בחג השבועות. וכן בספר חק לישראל מסתיים ספר משלי עם פרשת נשא, בפרוס חג השבועות בדיוק.

איך זוכים לתורה?

להכיר בערך התורה

בחג שבועות חג מתן תורה, צריכים לנסות להשתדל להכיר כמה שיותר את הערך של התורה. קודם לכן דרש כאן הגאון הרב **יהושע כהן** שליט"א שבקי בכל הש"ס. אני שמח שאתם רואים בעינים את הבקיאות שלו, אני מכיר אותו כבר מלפני שלושים שנה, ובן פורת יוסף אז עדיין היה צעיר עם זקן שחור, והיה ממלא את הדרשה במקורות בשפע כמו מי ששותה כוס מים. יש ממי ללמוד!

גדול בתונס יותר גדול בארץ

כולם יודעים שהתורה כמו מונחת בכיסו של מרן רבנו ראש הישיבה (שליט"א), בן פורת יוסף. אתם יכולים לראות בגליונות הישנים של ירחון "אור תורה" שערך מרן ראש הישיבה, כמה פעמים היו הרבנים כותבים "כתוב בחז"ל" בלי מקור, ויש למטה הערה של מרן ראש הישיבה: דבר זה לא נמצא בתלמוד בבלי, לא בתלמוד ירושלמי, לא במדרש, לא בספרי ולא במכילתא. איך אדם יכול לומר דבר כזה? הוא עבר עכשיו על כל דברי חז"ל?!

אנחנו גדלנו בתונס, שלושה אחים שאבא שלהם מחזיק אותם חזק בידים שלו שלא ייגררו אחרי הרחוב. תמיד חשבנו שאנחנו באמת הטובים, וכך באמת היה, בקושי היו התלמידים באים לשיעור חוץ מאתנו. כאשר בקשנו מהרב ללמוד פירוש מהרש"א על הגמרא, כל הילדים בכתה צעקו: "מה?! בגלל ה'מאזוזים' אנחנו צריכים ללמוד מהרש"א?! זה קשה לנו, שילמדו עם אבא שלהם!". זה על מהרש"א, משמרות כהונה מאן דכר שמיה... היינו שונים לטובה משאר התלמידים. אבל אמר ראש הישיבה, **אם היינו בארץ ישראל והיינו מרגישים את התחרות של התורה כאן**[1], **אז היינו היום הרבה יותר גדולים!** מרן עם כל הגדולה והידיעה וההיקף שלו בתורה, אומר שאם היה פה היה מגיע ליותר.

בחר בנו מכל העמים!

חג שבועות מתקרב. אנחנו אומרים כל יום בברכות השחר: "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו ברוך אתה ה' נותן התורה". בדרך כלל אנחנו קוראים את זה מהר, כדי שלא נגיע מאוחר לתפלה... אבל אם אנחנו נקרא את זה קצת בהבנה, נראה כמה משקל גדול יש למלים האלה.

אם אני הולך בדרך ורואה מישהו שקנה חבילת פיתות, יכול להיות שהוא קנה פיתות בגלל שהוא אוהב לאכול פיתות, ויכול להיות שהוא קנה פיתות בגלל שלא מצא בחנות לחם רגיל או בגט, אבל הוא לא באמת מעדיף פיתות.

הקדוש ברוך הוא מגלה לנו שהוא בחר בנו! הוא היה יכול לתת את התורה לכל אומות העולם, אבל הוא בחר בנו, הוא רצה לתת את התורה רק לנו! כאשר אומות העולם יראו בעתיד כמה גדול השכר של לימוד התורה, הם יבואו להתלונן: "רבונו של עולם, למה לא נתת לנו את התורה? למה קיפחת אותנו?". לכן הקב"ה לקח אמצעי הגנה. הלך לבני עשו ושאל אותם: "האם אתם רוצים לקבל את התורה?". שאלו אותו בני עשו: "מה כתוב בה?". אמר להם: "כתוב בה 'לא תרצח'". שמעו בני עשו ואמרו: "לא, אנחנו לא רוצים". הם כל הזמן רוצחים, הם לא מסוגלים לעמוד בזה. רק נזכור את הגרמנים, מהיהודים לבד הם הרגו ששה מליון במיתות משונות, ובנוסף הרגו גם מאומות העולם. הקב"ה היה יכול להגיד להם שכתוב בתורה "כבד את אביך ואת אמך", הרי עשיו כיבד את אביו, אבל הקב"ה אמר להם את הדברים שקשים עליהם והם בחרו שלא לקבל.

את התורה שהיא יקרה לקב"ה מאד, "יקרה היא מפנינים" (משלי ג' ט"ו), הקב"ה בחר לתת לנו. אנחנו אומרים בתפלה של החגים: "אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו ורצית בנו, ורוממתנו מכל הלשונות, וקדשתנו במצוותיך, וקרבתנו מלכנו לעבודתך". הקב"ה יכול היה להביא את התורה לשבעים אומות, ואת מי הוא לקח? רק אותנו! הקב"ה בחר בנו! ראה שרק אנחנו מתאימים לקבל את התורה.

מפקד שנשאר מפקד

קראתי סיפור שמגיד המשרים הרב יעקב גלינסקי זצ"ל מספר על עצמו[2]. היתה תקופה שהרוסים העניש אותו שיעבוד בסיביר. לילה אחד לא באה לו השינה, פתח את העינים, והנה הוא רואה אסיר גוי גבוה קם ממטתו, מוציא מהתיק שלו שקית עם בגדים, מתלבש, נעמד ועושה סימנים כאילו הוא נותן פקודות. מיד אחרי טקס של דקה הוריד את הבגדים, קיפל אותם, שם אותם מתחת למיטה ונרדם. תמיד להיכן שהיה הולך היה לוקח את השקית הזאת אתו. למחרת בבוקר כאשר הלכו לעבוד, אמר לו: "אני ראיתי אותך אתמול בלילה, תוכל לגלות לי מה עשית?!". התפלא הגוי: "מה?! אתה ראית אותי?!". ענה לו הרב: "אכן, אני ראיתי, אם אתה לא רוצה שאגלה אני לא אספר לאף אחד, אבל אני רק רוצה לדעת מה עשית".

"אם יהיה איזה ארוע או טיול, כולנו פתאום נהיה גיבורים וחזקים, עושים את כל ההשתדלות ללכת לשם. אסור שהתורה תהיה פחות מזה!"

אמר לו הגוי: "אלו שכלאו אותנו, חושבים שאנחנו עבדים שלהם. אני הייתי המפקד הראשי בצבא, הייתי נותן פקודות לאלפי חיילים! כיום אני מושפל כאן, אבל אם אכניס את זה לראש שלי, **אני עלול להתייאש ולהתמוטט! אסור לי לשכוח מי אני!** לכן בכל לילה אני לובש את הבגדים שלי כמפקד, אני עומד זקוף וכביכול נותן פקודות ומדבר עם האויר - בשביל להחזיק את עצמי ולזכור שאני לא עבד לאנשים האלה. זה נותן לי את הכוחות והתקוה להמשיך ולחיות עד שנצא מתוך המחנה הזה".

כל ישראל בני מלכים

מדוע אנחנו צריכים לומר: "אתה בחרתנו מכל העמים"? הרי הקב"ה יודע שהוא בחר בנו מכל העמים, לשם מה אומרים את זה? בשביל שלא נרגיש את עצמנו כמו אומות העולם שהכל מותר להם, אוכלים שקצים ורמשים ועוד כל מיני מרעין בישין, לא! הקב"ה בחר בנו! אני אדם מובחר, אני לא אלך אחרי הזרם של הגויים! מה החליטו הגויים עכשיו ללבוש? מכנסיים צמודות כמו גרב?!... למה שאני אלך איתם? אני מובחר!

הקב"ה בחר בנו ואין לנו להדמות לגויים. בשכר שלושה דברים נגאלו ישראל, שלא שינו שמם, לשונם ומלבושם (ויקרא רבה פרשה ל"ח סימן ה). אני יהודי!

"אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", אנחנו מודים לקב"ה שהביא אותנו לדרגה כזאת, ועל זה אנחנו חוגגים את חג השבועות חג מתן תורה. הקב"ה רצה בנו ונתן לנו את התורה, זו מתנה!

מה' מבקשים באמת

אנחנו אומרים כל יום בתפלת שחרית: "ותן בלבנו בינה להבין להשכיל לשמוע ללמוד וללמד את כל דברי תלמוד תורתך באהבה, והאר עינינו בתורתך". אנחנו מבקשים ומתחננים לבורא: רבונו של עולם תן לנו להבין את התורה! למעשה, האם באמת אנחנו כל כך מעוניינים, או שאין לנו

---

1. בישיבת פורת יוסף בעיר העתיקה, כאשר היה מגיע הלילה היו סוגרים את השערים, היה מסוכן להיות שם בלילה. בגלל זה מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל היה הולך בלילה לישיבת חברון, והיו מראים לו בחורים שיודעים ש"ס שלם, או בחורים שיודעים כמה סדרים מתוך הש"ס, וזה עודד אותו. היתה ביניהם קנאת סופרים.

2. באחד הספרים שלו הוא מספר שיש לו יותר מחמש מאות צאצאים בן פורת יוסף! הוא זכה להגיע לסביבות גיל מאה, וברוך ה' היה בריא והיה הולך עד החודשים האחרונים. הוא היה בהרבה מקומות מסוכנים, אבל מי שהקב"ה חפץ לתת לו חיים, יוכל להתגלגל גם מאה גלגולים וה' שומר אותו. הוא היה גם בסיביר, גם אצל הגרמנים, הוא עבר תלאות רבות, והקב"ה שמר אותו.

ברירה וחייבים להיות בישיבה במקום להיות בצבא?

לאדם רגיל אפשר לומר: "אני מאד אוהב אותך", ובאמת בלב לא אוהבים אותו, וזה רק מס שפתיים. אבל אנחנו מדברים עם הקב"ה! תן בלבנו בינה להבין ולהשכיל, והאר עינינו בתורתך! התורה זו אורה, אנחנו מבקשים באמת: רבונו של עולם תאיר את העינים שלנו בתורתך! התורה זה הדבר הכי יקר שיש!

הלואה ובינה

מרן הרב "חפץ חיים" נתן בזה משל. היה יהודי אחד שהיה צריך לחתן את הילדים שלו, והיו לו שלוש בנות גדולות. הוא מצא להם שידוך טוב, אבל היה צריך כסף, ובמיוחד שאצל האשכנזים הבנות נותנות חצי דירה או דירה שלימה. מה יעשה? חשב לעצמו: הנה בבית הכנסת מתפלל אתנו יהודי עשיר נדיב לב, אבקש ממנו הלואה בסך עשרת אלפים רובל, סכום גדול אמנם, אבל אני יכול לחסוך כל חודש מאה רובל, ואחזיר לו מעט מעט. במשך השנים אחזיר בע"ה את כל החוב שלי.

אחרי התפלה כשהעשיר היה באמצע לקפל את התפילין שלו, ניגש אליו האיש ואמר לו: "אדוני, יש לך דקה אחת בשבילי?". ענה העשיר: "כן, מה רצונך?". סיפר לו אבי הבנות על הענין. אמר לו העשיר: "תבוא הערב בשבע לבית שלי, ולפני שאצא אתן לך את הסכום הזה". הלווה שמח מאד, הנה הוא עומד לתת לו את הסכום הזה בלי לשכנע ולהתחנן. העשיר יצא מביתו בשעה שבע, אבל הלווה לא שם. המתין עשר דקות, עשרים דקות, לא היה שם אף אחד, וחזר לביתו.

למחרת שוב בא אליו האיש אחרי שחרית ואמר לו: "אם כבודו זוכר, דברתי אתך אתמול ואני צריך הלואה". הסתכל העשיר ואמר לו: "בסדר, אם לא הספקת לבוא אתמול, תבוא הערב בשעה שבע ואני אתן לך". ובערב שוב, העשיר ממתין, ואין שום אדם שמחכה לכסף. ביום השלישי ניגש אליו שוב: "אדוני, באתי לבקש ממך...". אמר לו העשיר: "אתה צוחק עליי?! מה אתה רוצה ממני? שלשום דיברת אתי, חיכיתי לך ולא באת, חשבתי אולי קרה לך אונס. אתמול דיברת אתי עוד פעם, אמרתי לך לבוא ושוב לא באת. אתה בא אלי עוד פעם היום?! אתה רוצה כסף או אתה רוצה לצחוק עליי?"...

אומר על זה הרב חפץ חיים: אנחנו אומרים בתפלה "ותן בלבנו בינה", הקב"ה שומע אותנו ואומר שהוא רוצה לתת לנו, אבל מה קורה? אנחנו לא באים, לא משתדלים ולא מראים שאנחנו רוצים. **אם יהיה איזה ארוע או טיול, כולנו פתאום נהיה גיבורים וחזקים, עושים את כל ההשתדלות ללכת לשם. אסור שהתורה תהיה פחות מזה!** אנחנו צריכים להתפלל בכוונה, ולעשות את כל ההשתדלות לקיים את התורה!

בשביל לזכות לתורה צריך הרבה עמל, מי שחושב שישב רגל על רגל ויבוא לו המלאך גבריאל ללמד אותו את כל התורה, כמו שבא ולימד את יוסף הצדיק שבעים לשון בלילה אחד (סוטה ל"ו ע"ב), הוא מתעצל ומשקר על עצמו. אדם לא ישלה את עצמו, זה לא כך! צריך עמל! הקב"ה מעריך את העמל! שני אנשים ישבו ולמדו, אחד היו לו הפרעות מצד ההורים או החברים או הבריאות וכדומה, אבל הוא התגבר על הכל, כאן חטף עשר דקות, ושם חטף לו רבע שעה. אבל לשני לא היה חסר כלום ברוך ה', ישב במזגן ולמד ללא שום הפרעה. זה למד עשר שעות וזה למד עשר שעות, האם השכר של שניהם שוה? לא! לפום צערא אגרא (אבות פ"ה מכ"ג)!

המעשה אשר יעשון

פסקי מרן ראש הישיבה זצ"ל

ערך: הרב יצחק מאזוז

הלכות יום טוב

א. אין לברך ברכת שהחיינו בהדלקת נרות ביום טוב, כיון שעתידים לשמוע אותה בקידוש. (שו"ת מקור נאמן ח"ג סי' תרב).

ב. בשעת פתיחת ההיכל להוצאת ספר תורה ביום טוב, הנכון שלא לומר י"ג מידות, אלא אומרים ברוך שמיה, והתפלה שתיקן רבנו האר"י, והתפלה להוצאת ספר תורה לחג הפסח. ואע"פ שמקורה מספר חמדת ימים, אין בזה בית מיחוש מכמה טעמים (ספר ה' נסי ח"ב פרק כ"ד ס"ד ובתשובה שבסה"ס סימן נ"א).

ג. אין לעשן סיגריות ביום טוב, כי כיום נתברר ע"י הרופאים שאינם "אוכל נפש" בסגול, אלא אוכל נפש בצירי, ואף בחול אין לעשן (הסכמה לספר מקראי קודש להגר"א טנג'י, וספר מגדולי ישראל ח"ג עמ' של"ח-של"ט).

ד. מותר להנמיך להבת האש של הגאז ביו"ט, כאשר המטרה שלא ישרף ולא יתקלקל התבשיל. (שו"ת בית נאמן ח"ג סי' פ').

ה. אין חשש להשתמש במכשיר "חגז" לכיבוי הגז, ואין לחוש מצד מתקן מנא, ואינו דומה לשעון שעמד מלכת שיש אוסרים למלאו משום מתקן מנא, שכאן דרכו להזיז את הדיסקית כל פעם, ודמי לפתיחת הגאז ביום טוב שאין בזה משום מתקן מנא, אלא כל שעה שצריך פותח את הגאז.

ואפילו למנהגנו שאין משתמשים בשעון שבת כלל, היינו טעמא דגזרינן מבעוד יום אטו שבת, משא"כ כאן שמותר לעשות זה ביום טוב עצמו (שו"ת בית נאמן ח"ב חאו"ח סוף סי' כ"ט).

ועדיף לכבות ע"י "חגז", מכיבוי ע"י שיגרום למים שיגלשו על להבת הגז, משום שגרם הכיבוי בחגז הוא קודם הדלקת האש (בית נאמן גליון ט"ו נשא תשע"ו אות י').

ו. אסור להדליק ביום טוב נר של בטלה, כלומר שאין בו צורך (ש"ע סי' תקי"ד ס"ה). ונר של יארצייט, לכתחילה צריך להדליק מערב החג, ואם לא הדליק מערב החג, ידליק בחדר שיש שם אנשים שנהנים מהנר. ואם גם זה אי אפשר, מותר להדליק בכל אופן, כי הוא לכבוד ההורים (בית נאמן גליון תי"ב נשא תשפ"ד אות י"ב).

ז. אסור מדרבנן לסחוט פירות ביום טוב (ש"ע סימן תצה ס"ב), והטעם מפני שיכול לעשות הרבה, ומותר להכין ביום טוב רק לצורך אותו היום בלבד. [ודוקא בפירות שדרכם בסחיטה, ופירות שאין רגילים לסחוט, מותר לסחוט בשבת וביום טוב, עי' ש"ע סימן שכ ס"א].

ומותר לסחוט לימונים ביום טוב, ואין צורך להחמיר כלל, וגם היעב"ץ במור וקציעה (שם) שהחמיר שלא לסחוט לימונים בשבת, כתב להקל ביום טוב (בית נאמן גליון תי"ב נשא תשפ"ד אות ט"ז).

ח. מותר להתיז מי בשמים על גופו, בין בשבת בין ביום טוב. אולם אסור להתיז על הבגדים, ואין חילוק בין שבת ליום טוב (שו"ת מקור נאמן ח"א סי' תצ"ד).

ט. לכתחילה יאכל ביום טוב בשר בהמה, ולא יסתפק בבשר עוף (בית נאמן גליון ט"ו נשא תשע"ו אות כ"ג ובהערה).

י. מי ששכח יעלה ויבוא בברכת המזון ביום טוב, לדעת מרן השלחן ערוך צריך לחזור ולברך, אך המנהג שלא לחזור ולברך, וספק ברכות להקל, ולפיכך למעשה לא יחזור ויברך. ומכל מקום מי שחוזר ומברך אין מזניחים אותו (מרן זצ"ל בהערות "איש מצליח" על המשנ"ב סי' תק"ל שעה"צ סק"ד. וע"ע בספר ה' נסי ח"ב פרק כ"ג הלכות ברך ס"ו).

מגנזי המלך

פנינים מתורת מרן רבנו הגדול הגאון הקדוש רבנו מצליח מאזוז זצ"ל

צורת השי"ן בתפלין של ראש, ואופן הגעת החוד אל התיתורא

קטע מתשובת רבנו הגדול זצ"ל הי"ד מתוך שו"ת איש מצליח (ח"א סימן ז') בו מזכיר את תשובת בנו חביבו מו"ר ועט"ר הגאון הגדול הרא"ם זצ"ל הכ"מ, שעלה בצער'ה השמים ביום ל"ג לעומר האחרון

י"ד סיון התשכ"ח

לימוד ערוך הוא בידי כל סופרי סת"ם בזמננו הן ספרדים והן אשכנזים אשר שמענו שמעם, ומקובל בידם דור אחר דור, **בשיני"ן של תפלין של ראש של שלשה ראשים ושל ארבעה ראשים, להוציא קו למטה מתחת למושב השי"ן,** בספרדית לצד שמאל, ובאשכנזית באמצע, ולהמשיכו עד מקום התפר, כאשר יראה כל אדם בכל התפלין שבעירנו ג'רבא ובעיר ואם בישראל תונס וגם הבאים מארץ הקודש ת"ו ושאר ארצות. שבכלם נמצא הקו הזה בשני השיני"ן, ויש שאין מגיע ממש רק בסמוך, אבל אין גם אחד שחסר הקו לגמרי. ויסוד דין זה הוא מגמ' דמנחות דף ל"ה ע"א דאמר אביי צריך שיגיע חריץ למקום התפר, רב דימי אמר כיון דמינכר תו לא צריך. ... ולכן מרן בש"ע ... בסעיף מ"ג כתב: חריץ של שי"ן, דהיינו חודה למטה יגיע עד מקום התפר. ע"כ. ...

ואמנם באופן הגעה זו, יש שני דרכים: אם להוציא קו מן החוד ולהמשיכו למטה עד התפר, כמו שאנו רואים בעינינו בתפלין הבאים יום יום לידינו, דהיינו באשכנזית כזה ש , ובספרדית כזה ש . ... והדרך השני הוא, שאינו מאריך וממשיך כלום. אלא מוריד השי"ן כמות שהיא למטה, עד שמגיע ראש חודה התחתון למקום התפר. באשכנזית כזה ש , ובספרדית כזה ש כי התכלית אחד, שיגיע החוד למטה במקום התפר. ולכל אחד מהדרכים האלו יש יסוד בפוסקים כאשר נבאר בס"ד. ... ולא שמענו מי שערער או רפרף בדבר. וכ"ש שאין מי אשר בחלמיש שלח ידו להסיר החוד הזה אפילו לעצמו וכ"ש למסור לאחרים. עד האידנא שילהי אשתקד התשכ"ז, **ראה זה חדש הרגיש בני יקירי, רא"ם צעירי, (רחמים אליהו מאזוז) יצ"ו,** בתפלין שקבלו תלמידי ישיבתנו "כסא רחמים ספרדית" תכב"ץ ה' עליהם יחיו, מסופר מומחה שאר בשרנו יצ"ו, בעירנו ג'רבא יע"א, שאין בהם לא קו ולא חוד לגמרי, רק שי"ן גבוהה למעלה עם מושב רחב למטה, ואפילו שיפוע אין בה כלל. ...

ולענין הדין באלו האחרונים אם יש להכשיר לפחות בדיעבד, **הנה בני רא"ם יצ"ו הנ"ל, עמד וימודד ארש"ש** בדברי הרב משבצות זהב סי' ל"ב סקל"ו, והרב נשמת אדם כלל י"ד אות ג', ורבנו זלמן סעיף ס"ג, והרב אניה דיונה (הלכות תפלין) פרק מ"ג אות ד', והרב מלאכת שמים בבינה כלל י"ח סקי"ג, והרב עולת תמיד סקנ"ב, והרב בית דוד א"ח סי' כ"ח, והרב צמח צדק החדש מליבאויטש א"ח סי' ח', והרב כהונת עולם סי' ע"ט. **וזאת הלכה העלה** ... ולעד"ן פשוט על פי האמור כיון שניכר ויוצא קצת החוד מן השי"ן תו לא צריך להגיע עד התפר. מה שאין כן בנדון דידן לע"ד צ"ע להכשיר. **עכ"ד בני יצ"ו. ואיישר חיליה לאורייתא.**

[אה"ן. תשובת אאמו"ר זצ"ל הכ"מ בדין זה, ארוכה מאר"ש מדה ורחבה מני ים, וה' יזכנו להוציאה לאורה במהרה, יחד עם שאר כת"י קדשו, אכי"ר].

בית הוראה "כסא רחמים"

24 שעות ביממה

מענה טלפוני בכל נושא הלכתי

03-50-50-550

עברית
צרפתית
אנגלית

מאת: הרב עובדיה חן

פנינה מתורתו של מרן ראש הישיבה רבנו הגדול זצוק"ל

בין דיבור לדיבור

סוד חילוק הפרשיות בעשרת הדיברות - מקורו בשינוי דרמטי שהתחולל במהלך מעמד הר סיני

מי שיזכה לעלות לתורה בחג השבועות בקריאת עשרת הדברות, יגלה לפניו בספר תורה מראה המעורר תמיהה. במבט ראשון ייראה לו כי חלוקת הפרשיות (הרווחים שבין הדיברות) מתאפיינת **בחוסר עקביות בולט** המתבטא בכמה מישורים:

מצד אחד, שתי הדברות הראשונות ("אנכי ה' אלוקיך" ו"לא יהיה לך") מופיעות ברצף בלי הפסק פרשה כלל. אין ביניהן לא "פרשה פתוחה" (רווח עד סוף השורה) ולא "פרשה סתומה" (רווח באמצע השורה).

לעומת זאת, לפני כל שאר הדיברות (מהשלישית ואילך) מופיעה תמיד הפסקה של פתיחת פרשה, אך סוג ההפסקה משתנה: לפני הדיברה השלישית ("לא תשא") באה פרשה **סתומה**, ואילו לפני הדיברה הרביעית ("זכור את יום השבת") באה פרשה **פתוחה**. ומהדיברה החמישית ואילך, ישנה פרשה **סתומה** בין כל דיברה לחברתה, גם כאשר מדובר בדיברות קצרות מאוד כמו "לא תרצח" או "לא תנאף".

בחומש "בית נאמן" פרשת יתרו הפליא רבנו פלאות בזה ויישב את השינויים כמין חומר, כשהוא מגלה כי צורת ההפסקות בספר תורה אינם אלא בבואה מדויקת של מהפך דרמטי שהתחולל בעיצומו של מעמד הר סיני:

בתחילה רצון ה' היה למסור את עשרת הדברות **כולם** לעם ישראל ישירות ללא התיווך של משה. זוהי הסיבה שהקב"ה ציוה את משה: "לך רד", כדי שיהיה יחד עם העם בעת שמיעת קול השכינה.

ואכן, מיד עם רדתו של משה, החל הקב"ה בהשמעת הדיברות: "אנכי ה' אלקיך" ו"לא יהיה לך", עד לסיום הדיברה השניה במלים "לאוהבי ולשומרי מצוותי". דברים אלו נאמרו ברצף אחד, ללא כל אתנחתא. וכמו שמבאר רש"י (ואתחנן ה, יט) כי בשונה ממדת בשר ודם, שאינו יכול להוציא את כל דבריו בנשימה אחת וזקוק להפסקות, אצל הקב"ה אין הדבר כן; הוא אמר את דבריו ב"קול גדול ולא יסף" - דיבור אלוקי רציף שאינו נקטע. ולכן שתי הדיברות הראשונות מופיעות כיחידה אחת ללא כל הפסק של פרשה, כעדות נצחית לאותו דיבור ישיר ורציף שנשמע מפי הגבורה.

אולם, לאחר שמיעת שתי הדיברות הראשונות, חלה תפנית במעמד הנשגב. העם, בראותם "את הקולות" (לשון רבים, רמז לשתי הדברות הראשונות "אנכי" ו"לא יהיה לך"), נרתעו מפני הוד המעמד וביקשו ממשה: "דבר אתה עמנו ונשמעה". הם ביקשו לשמוע את יתר הדיברות ב"תרגומו" של משה ולא ישירות מפי הגבורה ממש.

משה רבנו מקבל את בקשתם ומחזק את רוחם: "ויאמר משה אל העם אל תיראו...". בעוד העם עומדים מרחוק, משה ניגש אל הערפל אשר שם האלוקים כדי לקבל את המשך הדיברות.

מרגע זה ואילך, השתנה אופן הדיבור במעמד הר סיני: הקב"ה השמיע את הדברים למשה בלבד, ומשה חזר ותרגמם לאוזני ישראל. שינוי זה הוא השורש להפסקות המופיעות בין דיבור לדיבור מהדיברה השלישית והלאה. הפסקות אלו באו לרמוז על **שיעור זמן ההמתנה** - אותו פרק זמן הכרחי שנדרש למשה רבנו כדי למסור את הדברים לעם ישראל מיד לאחר שקיבלם מפי הגבורה.

בכך מיושב גם פשר הפרשה **הפתוחה** שלפני מצות השבת. רבנו מסביר כי מכיון שזוהי הדיברה הארוכה והמפורטת ביותר, נדרש למשה זמן "תרגום" ממושך יותר, ולכן נקבעה שם הפסקה גדולה ומודגשת יותר משאר הדיברות. סיבה נוספת לכך מבאר רבנו בגלל שעד כה היו מצוות שבין אדם למקום ומכאן והלאה מצוות שבין אדם לחבירו, ומצות שבת ממוצעת ביניהם שהיא גם בין אדם למקום (כי ששת ימים עשה ה' וגו') וגם בין אדם לחבירו (למען ינוח עבדך ואמתך כמוך וזכרת כי עבד היית וגו' ככתוב בפרשת ואתחנן).

על פי היסוד הנ"ל מסביר רבנו נפלא גם את השינוי הדקדוקי הבולט: בשתי הדיברות הראשונות הקב"ה מדבר בלשון מדבר ונוכח ("אנכי ה' אלקיך", "לא יהיה לך על פני"), ואילו מהדברה השלישית והלאה סגנון הדיבור משתנה ללשון נסתר ("כאשר צוך ה' אלוקיך..."). הסיבה לכך היא כדברי חז"ל (מכות כ"ד ע"א): "אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום". את אלו שמעו ישראל ישירות בלשון **נוכח**, בעוד שאת השאר שמעו מפי משה המדבר על הקב"ה בלשון **נסתר**.

והדברים מאירים ושמחים כנתינתם מסיני מפי הגבורה!

מִמַּעְיַן הַנֶּאֱמָ"ן

ידיעות מעניינות ממעינו הנובע של מרן רבנו הגדול ראש הישיבה זצ"ל

מלה שזכתה לשררה

המלה בתורה שמספר הגימטריא שלה הגדול ביותר, היא "תשתרר" בפסוק "כי **תשתרר** עלינו גם השתרר" (קרח טז, יג).

'בר-מצוה' כינוי אשכנזי

בספר "אסף המזכיר" (ערך בר מצוה ב') הביא מרן זצ"ל בשם ספר כתר שם טוב גאגין ח"א (עמוד יח) ששם בר מצוה מקורו ממהרי"ל ורבני אשכנז, ואילו רבני ספרד קוראים לו "יום השלמת מנין" או "יום התפלין". עוד ציין שם שבכה"ח פאלאג'י (סי' י"ג אות ב') כתב כמה פעמים "בר מנין" במקום "בר מצוה". ע"ש.

נכתב בערבית, תורגם לעברית ושוב תורגם לערבית

ספר "חובות הלבבות" נכתב בערבית ותורגם לעברית, וכיון שהיה חביב כל כך בג'רבא תרגמו אותו בחזרה מעברית לערבית (בשם "פ'ראיץ' אל קלוב") לטובת ההמון. מתרגם הספר היה הסופר והמעתיק הגאון הגדול ר' מקיקץ שלי זצ"ל שהיה בעל לשון צחה ובקי בשתי השפות. ("מגדולי ישראל" ח"ב)

דרך צחות

מנין שאוכלים גלידה חלבית בבוקר חג השבועות? שנאמר "להגיד בבוקר חסדך" (תהלים צ"ב ג'), "להגיד" - אותיות "גלידה", בבוקר, "חסדך" - כי הגלידה לבנה וזה חסד, כי חסד זה דבר לבן... וכן "להגיד בבוקר חסדך" ר"ת "חלב".

גאון בענווה

ניצוצות של אור וגילויים ראשונים על דמותו הנסתרת והחבויה של מורנו הגאון רבי רחמים מאזוז זצ"ל עמוד ההלכה של ישיבתנו הקדושה, אשר הטמין את גאונותו העצומה באמנות גדולה תחת מעטה של פשטות עילאית | מדוע זעק בכאב "אוי לי, שכחתי את התורה", מה עמד מאחורי הנהגתו הנדירה להימנע מאכילה בבריתות, כיצד הוכרע הוויכוח ההלכתי עם הגר"י זילברשטיין במלה אחת. וגם: המכתב המדהים שהכין מראש עבור בניו

| יוסף רפאלי |

היה זה בבוקרו של יום, כשש שנים קודם שנתבקש לישיבה של מעלה. דמותו של רבנו הגאון רבי רחמים מאזוז, עטורה בטלית ומכתרת בתפילין, יצאה מהיכל בית הכנסת אפופה בקדושת התפלה. לפתע, פגע רכב ברבנו בעוצמה אדירה. גופו הקדוש הוטח בחוזקה אל הקרקע, ופניו נחבלו קשות.

כשביקרה אותו בתו במיטת חוליו, שאלה בתמיהה את השאלה המתבקשת: "אבא, איך יתכן שדווקא כפות ידיך נותרו שלמות, ללא שריטה, בעוד פניך נחבטו בקרקע? והרי הדחף הטבעי הוא להושיט ידים קדימה כדי לבלום את הנפילה?".

התשובה שיצאה מפיו של רבנו, בפשטות המאפיינת, הותירה אותה נרעשת: **"כי הייתי עם תפילין!"**.

כשלא הבינה בתו את פשר הדברים, הסביר רבנו בקול חרישי: "באותה שניה שבה הייתי באוויר, חששתי שמא בנפילתי יעופו התפילין הקדושים מגופי ארצה, או שמא יגעו התפילין של יד בקרקע. לכן, מיהרתי להניח יד אחת על תפילין של ראש ואת השנייה על של יד. נפלתי על פניי, אך ברוך ה' - כבוד התפילין נשמר".

במקום שבו כל אדם מאבד את עשתונותיו ודואג לקיומו, רבנו הוכיח כי אצלו - הקדושה היא הטבע, וההלכה היא האינסטינקט הראשון.

כסא (של רבי) רחמים

מורנו הגאון הגדול רבי רחמים מאזוז זצ"ל נולד בי"ז בכסלו תש"ט לאביו הגאון הקדוש מרן רבנו מצליח מאזוז הי"ד בעיר תונס בירת תוניסיה, ומגיל צעיר בלט בשקידתו והתמדתו בתורה הקדושה. הוא היה כיושב יחד עם אחיו על השולחן הרחב שניצב מול ספריית אביו הגדול, ושם היה שוקד שעות רבות בש"ס ובפוסקים.

בחודש חשון תשכ"ט נישא לרעייתו, הרבנית תמר תבדלחט"א, ושנתיים לאחר מכן, לאחר הרצח הנורא של אביו בכ"א טבת תשל"א - היה הראשון מבין האחים שעלה ארצה, על פי חלום שראתה אמו ע"ה שרבי מצליח אמר לה שרבי רחמים יהיה הראשון שיצא מתונס, והוא ילווה את דרכו.

בארץ הקים יחד עם אחיו את ישיבת 'כסא רחמים', ומלבד שנטל חלק פעיל בהנהלת הישיבה בתבונה רבה, במשך השנים היה מוסר שיעורים בעיון וכן בספר 'שער המלך', ותלמידים רבים זכו ללמוד מפיו.

בשנים הראשונות להקמת הישיבה, היה גם הולך לשמש כחזן בימים הנוראים בערי השדה, כשכל ההכנסות קודש לישיבה.

כל ימיו אשר חי טרח ועמל במסירות רבה על עריכת שו"ת 'איש מצליח' של אביו וכן ההדיר כמה מספרי הקדמונים במסגרת 'מכון הרב מצליח'. בצעירותו ערך בבקיאות רבה את הספר 'ויאמר יצחק' לרבו ר' יצחק בחוניך וכן ספר 'משפט כתוב' לר' ישראל זיתון.

בשנת ה'תשע"ט לרגל יום הולדתו ה-71 ויובל שנים לנישואיו עם רעייתו הרבנית תמר תחי' בני משפחתו (חתנו הרב אדיר כהן) הוציאו לאור במהדורת ביקורת ספר שו"ת מתוך כתביו - 'כסא אליהו' על ד' חלקי השלחן ערוך. מהם שהתפרסמו בקבצים תורניים שונים כגון: ירחון אור תורה, קובץ הזכרון ויען שמואל ועוד.

עיניו כיונים על אפיקי הפוסקים

בבית אביו הגדול מרן 'האיש מצליח' למד רבנו ככל אחיו מתחילה את כל התנ"ך על בוריו, ושלט בו בע"פ עד סוף ימיו ואף בימי מחלתו, ובכלל זה למד גם את שאר חכמות התורה, מפי אביו זצ"ל. אך כבר מילדותו נמשך מאוד ללימוד ההלכה משורשה ועד מסקנתה לפי כל השיטות. תלמידיו הקרובים טוענים, שמשיכתו ללימוד ההלכה היא תוצאה של היראת שמים העצומה שאפיינה אותו, שמחמתה על כל צעד ושעל בחייו נתקל בשאלה הלכתית ועלה ונסתפ'ק האם הדבר מותר לכתחילה, או שמא לא. ולכן הגה שעות רבות בב"י וש"ע ונו"כ וחזר עליו עשרות פעמים עד שהיה בקי בכולו כבר מנערותו. (מספרים שבאחד הימים פנה הגאון הבקי רבי משה חורב לרבנו, ואמר בחצי-בדיחותא: "אני רוצה לקבל שאיפה להתעלות בתורה - כמה פעמים הרב למד את השולחן ערוך ונושאי כליו?". רבנו חייך לעומתו ואמר: "כמספר הפעמים שאתה חזרת על הש"ס...").

מטבע הדברים רבנו עבר לאחר מכן לספרי השותי"ם המפורסמים. ספרי השותי"ם בספריית ביתו, מתשובות הראשונים ועד היביע אומר והלאה, ממש בלויים לגמרי מרוב לימוד ועמל. כידוע אביו כבר בצעירותו הכתירו בתואר 'הפוסק', הוא לא אמר "יורה יורה" וגם לא "ידין ידין" כי לא רק שהוא כבר היה בקי בכל תחומי ההלכה, הוא למד כבר לפסוק מעצמו בכל תחום וענין. אחיו ראש הישיבה הג"ר צמח שליט"א חשף בהספדו בהלוויה שעוד בהיות רבנו בגיל 17-16 מסר לו אביו הגדול לכתוב תשובות למעשה בענייני גיטין שהגיעו אליו מאת הרב הראשי לתונסיה הגאון רבי אמייס הכהן זצ"ל. גם מרן רה"י זצ"ל כתב עליו בהסכמתו לכסא אליהו: 'וכבר מנעוריו היה אבא מארי הגאון זצ"ל נותן לו שאלות בהלכה לעיין בהם, כי היה בקי בספרי אחרונים ושו"ת'. גם הגה"צ רבי שמעון חירארי זצ"ל הדריך פעם את אחד מנכדיו שעסק בכתיבת תשובות בהלכה, והציע לו שלפני שמסיים את תשובתו ומכריע את פסק ההלכה בכל נדון שהוא, יפנה קודם להגאון רבי רחמים לשמוע את דעתו בענין, כי כל רז לא אניס ליה בפסיקת ההלכה.

בחודשים האחרונים עת חלה הרעה במצבו של רבנו, מרן הראשון לציון הגר"ד יוסף יצא אז בקריאת קודש להתפלל לרפואתו, וסיפר: "הציבור בארץ לא מספיק יודעים מי זה הגאון הגדול רבי רחמים, שהוא 'ברא כרעא דאבוה', ענק גדול בתורה! אני רואה את זה בהערות שלו על משנה ברורה 'איש מצליח' וגם בשו"ת 'איש מצליח' שהוא ערך. גאון מופלא ממש שהדור שלנו לא מספיק מכיר...". ובהזדמנות אחרות הוסיף: "אני מכיר היטב את סגנונו של אבי הגדול מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל, אבל היחיד שמתי שאני קורא את כתביו אני מתבלבל וחושב שזה אבא מרן הרב עובדיה - זה הגאון הרב רחמים".

בוגרי הישיבה ובני המשפחה מספרים שבשנים עברו כאשר משרדו של רבנו היה דלת מול דלתו של משרדו של מרן רה"י, בעת אשר היה מרן רה"י יושב להשיב לשואליו מכל רחבי העולם והיה נצרך מידי פעם לברר מקורות לדבריו היה פותח את הדלת, וקופץ לרגע למשרד שמולו, ומברר אצל רבנו היכן כ' החת"ס על כך וכך, ורבנו היה משיב בבושה: 'לא יודע, אולי בחלק פ' סי' פלוני'. ושוב אחר כמה דקות היה יוצא מרן ושואל: 'איפה נזכר ענין כך וכך בספרי ר' כלפון', ושוב רבנו משיב: "לא זוכר, תבדוק בספר פלוני באזור סי' פלוני, וכן הלאה כמה וכמה פעמים, כמובן שהשאלות היו בכל מכמני התורה וספרי השותי"ם בלי נושא מוגדר. וכל זה תוך כדי שרבנו עוסק בסוגיות אחרות לגמרי. ומיותר לציין שכל מה שרבנו היה אומר 'אולי' זה היה המקור המדויק. לפעמים היה רה"י פותח ובודק את המקור, אך כשלא היו עיתותיו בידו היה סומך על ה'אולי' של רבנו.

סיפור מדהים התרחש כשלוש שנים קודם פטירתו. אחר שעבר אירוע רפואי קשה וחזר לביתו מטיפול בביה"ח נתבקשו בניו לבדוק את רמת הזיכרון שלו. הבנים שידעו במי מדובר, לא

חבוש במצנפת אביו מרן האיש מצליח

ראו לנכון לשאול אותו שאלות בפשט הש"ע, כי אם רבנו זוכר את שמות ילדיו בודאי שהוא זוכר את הש"ע, ולכן מידי כמה דקות באו אליו עם שאלות נדירות שכביכול קרו עכשיו, ורבנו שלף להם על אתר תשובה עם מקור. וכך, היו מציגים לפניו שאלה בדין 'בר מצרא' - ומיד היה רבנו אומר שו"ת פלוני סימן פלוני, ספק בנושא הטמנה - שו"ת פלוני סימן פלוני. זמן מה לאחר מכן אחד הנכדים שאל את רבנו שאלה, ורבנו הפנה אותו לשו"ת 'שאלת יעב"ץ' ח"ג סימן קפ"ג. הנכד חיפש, אך לא מצא, והגיש לרבנו את הספר להראות לו היכן המקור. כשהביאו את הספר לרבנו, הוא מצא את זה בסימן שלאחר מכן, סימן קפ"ד. רבנו לקח את זה מאוד קשה, ואמר לעצמו בלחש בערבית: **'אוי לי, איך שכחתי התורה...'**. וכך הוא תפס את הספר 'שאלת יעב"ץ' בשתי ידיו צמוד אל מול פניו במשך דקות ארוכות כשהוא מתאפק שלא לפרוץ בבכי מר.

בנו ניסה לנחמו. 'אבא', הוא אמר לו, 'כבר כמה אנשים מכירים את השו"ת הזה, וכמה אנשים בקיאים במה שכתוב בו כמוך? - ואתה עוד אחרי אירוע קשה שעברת...'. אך רבנו לא התרצה. בשבילו לשכוח מקור של תשובה, לא משנה באיזה גיל ולא משנה שהוא אחרי אירוע רפואי, זה דבר קשה ומר שצריך להיעצב בגללו". (אגב האירוע הזה מתועד, וישנה תמונה שבה הוא נראה אוחז את ספר שאילת יעב"ץ בשתי ידיו, כשעל פניו מבט נוגה כמי שמתו מוטל לפניו).

רבנו ממש לא היה יכול להבין איך יתכן שיהודי דתי וכ"ש רב קהילה וכיו"ב, לא יודע לפחות ש"ע בע"פ. הוא אמנם אף פעם לא אמר זאת בפירוש, כדי שלא ידעו שהוא יודע... אבל כך היה נראה מהבעת פניו כשהיו מדברים עמו בשאלות בהלכה.

הלומד הלכות בית הכנסת שבאו"ח עם הערות "איש מצליח" שנערכו על ידו, רואה ציונים רבים לספרי הפוסקים בחו"מ כמאן דמנח בכיסתיה וכאילו עוסק בהם בסוגיא בדוכתא. אף שכמובן לא השתמש במאגרי מידע תורניים ולא ידע להשתמש במחשב. אגב, רבים טועים שהערות אי"מ נכתבו ע"י מרן האיש מצליח עצמו, אך האמת שרבנו כתב את ההערות על כרך א' וב', ואז העביר את הדברים לחתנים שלו ותלמידים שסמך עליהם את ידיו שימשיכו במלאכה, והוא פיקח מלמעלה.

בהלוויה היה מי שאמר: רבי רחמים היה לו זיכרון נדיר לא פחות משל אחיו מרן רה"י זצ"ל, והיה זוכר מקורות מדויקים עם ציון החלק והסימן בכל ספרי השות"ים וכו'. אבל האמת שלא רבים ידעו שרבנו כל ימיו היו בעמוד והחזר קאי. בכל מקום היה עומד הכן לשירותו ספר הש"ע, ורבנו היה הוגה בו ללא הפסקה ימים ולילות עד השעות המאוחרות של הלילה. גם על ספרי השותי"ם היסודיים רבנו היה חוזר וחוזר עד שהיה בקי בהם בע"פ ממש. בנו הגאון ר' שלמה מאזוז שליט"א העיד בהספדו בהלוויה שרבנו היה בקי בשו"ת יביע אומר בע"פ על כל פרטיו והסתעפויותיו ומקורותיו. בכל עת לא היו משים הספרים מידיו, גם בעתות חולי ובעתות מחסור כלכלי, בפרט בעת שעלו לארץ, וחיו בדירה צפופה כמה שנים עם רבע משכורת, ועם עול גדול של טיפול בגידול הילדים ובענייני הישיבה.

סיפר לנו קרוב משפחה מחו"ל שנקלע פעם והתארח בביתו של רבנו במשך כמה ימים, ואחר עשרות שנים העיד בפנינו בהשתאות: לעולם לא אשכח את המראה המוזר שהייתי רואה מידי יום, איך רבנו שהיה אז אברך צעיר יושב שעות רבות בסלון ביתו אחר הצהרים, וחבורת ילדים רכים מסתובבים לו בין הרגלים, ואוכלים ומרעישים כדרכם של ילדים, והמפונקים שבהם גם היו עולים לא פעם על כסאו ועל רגליו, והוא יושב ופניו ועיניו מול השלחן שהיה עמוס ספרים פתוחים, וכתבי יד קדמוניים, והוא כותב וכותב בריכוז רב, תוך כדי נדנוד העגלה ברגלו וליטוף הילדים הבוכיים בידו השנייה. אותו קרוב הוסיף: אני אפילו עיתון לא יכולתי לקרוא בכזו המולה, ואילו רבנו מתוך אהבתו לתורה ומסירות נפשו למענה, הרגיל את עצמו להתנתק מכל הסובב, ולרכז את כל החושים בצורה מוחלטת לתורה הקדושה.

סיפר נכדו הרב רחמים אליה מאזוז בהלוויה, שהשלחן של רבנו העומד בסלון הבית היה עמוס בספרים במשך כל השבוע, ולא היה ניתן לשבת לאכול או לשחק שם, מיד ממוצאי השבת ועד כשעה לפני כניסתה. מערב שבת דאג רבנו דאג להעמיד שלחן קטן מתחת לשלחן הרגיל, ועליו היו מונחים כל הספרים שנצרך להם במהלך הסעודות, ואכן כל מי שהתארח אצלו בסעודות שבת, היה יכול לראות איך בכל עת רבנו היה מושיט את ידיו אל מתחת לשלחן, ומכניס ומוציא מבין רגליו ספרים רבים כפי הנצרך לו. אגב, גם אז היה משתתף עם הציבור בשירה וזמרה לכבוד שבת בקול יפה אף נעים כך שכמעט ולא היה ניכר עליו שראשו ורובו שקועים עמוק בסוגיות מורכבות בהלכה.

וענוה גדולה מכולם

את כל הגאונות הזו הצליח רבנו להסתיר באמנות גדולה. מי שלא הכיר אותו וידע באיזה גאון מדובר, חשב שזה עוד אברך מבוגר. רבנו הסתובב בצידי הדרכים, בחליפה כחולה קצרה ומגבעת פשוטה, שום דבר בהתנהלותו שלו לא הסגיר את הגאונות שלו. גם בבית הכנסת השכונתי תמיד ישב בספסל האחרון. אחד מבוגרי הישיבה ורבניה הגאון המנוח רבי **משה חורב** זצ"ל היטיב להגדיר את ענוותנותו בהקדמתו לספרו תורה מסיני (חלק ב' והלאה): "וכמו כן הייתי נכנס להמתיק סוד בחדרו של הגאון הצנוע אשר מתראה כשועל ולבו כלב הארי, וכל העומד במחיצתו נפעם ונבהל ומשתומם מגודל ידיעתו הרחבה והמקיפה בשדה ההלכה, ואשר כל רז לא אניס ליה, רבי **רחמים מאזוז** ה' ישמרהו ויחייהו...".

בתפילתו, לא היה ניכר על פניו שום דבר מיוחד, הוא היה מתפלל עם אצבע בתוך הסידור מילה במילה כמעט בלי שום תנועה. גם בתפילת העמידה לא היה ניכר במה הוא מכוון ובאיזו רמה, רק שפתיו נעות וגופו לא ינוע כעבד העומד באימה ויראה לפני אל עליון. אמנם מי שלמד והיה בקי בהלכות תפילה עם דברי הראשונים והאחרונים וחומרות הכף החיים, יכול היה לצפות באופן חי איך להוריד את כל ההנהגות הכתובות בדברי הפוסקים למעשה... וידוע שהגאון רבי ינון חורי אמר שיש ללמוד ממנו איך מתפללים.

ספקות שלו - ודאות

מיותר לציין שאת כל ידיעותיו העצומות לא הראה כלל לאחרים, ואף לבני ביתו בניו ונכדיו. כשהיו שואלים אותו בהלכה, היה מראה כאילו אינו מכיר את הסוגיא ושולח את השואל לבדוק בספרים. אולם כשהיה הענין נחוץ למעשה, ולא היה את מי לשאול, היה משיב: איני יודע, אבל תבדקו בספר פלוני **'בסביבות'** סימן פלוני **'אולי'** יש שם משהו, וכמובן תמיד

היתה שם התשובה במילואה. ולפעמים כשהיה הספר מונח על ידו, הוא היה מדפדף ב'שולחן ערוך' כאילו הוא מחפש את המקור וב'מקריות' נפגש בו, ואז מראה את התשובה לשואל.

כאשר היו מגיעים לשאול אותו אנשים שכבר הכירו בגדלותו, והיה להם שיג ושיח אתו כמה פעמים, אז היה משיב ודן עמם כדרכה של תורה והיה מגלה טפח מידיעותיו. בצעירותי התפלאתי על החילוק בין האנשים, כי היו ת"ח שסיפרו לי שרבנו עזר להם במציאת מקורות נידחים לענייניים שדנו בהם וכו'. ומאידך רבים אמרו לי שהוא אינו עונה כלום. ועם הזמן חשבתי לעצמי, שמול אנשים שכבר מכירים ויודעים שרבנו בקי, אם רבנו יגיד להם גם כן שאינו יודע, כמו שמשיב לכולם, זו לא תהיה ענוה אלא גאוה, שיגידו 'תראו איזה עניו, אפי' שהוא בודאי יודע הוא אומר שאינו יודע. ולכן רק למי שיאמין באמת שהוא לא יודע, [וכך האמינו רוב האנשים], היה עונה כך. וזה היפך העולם...

לפני שנים רבות, פרסם שכנו, הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, כי לאחר עמל וטורח רב הוסדרו כל ענייני העירוב בשכונת "רמת אלחנן", וכי מעתה ניתן יהיה לטלטל בשכונה בשבת גם לבני עדות המזרח ההולכים לפי פסקיו של מרן הבית יוסף.

רבנו, שבדק את העניין לעומקו, סבר כי עדיין יש מקום לחוש וכי העירוב אינו עומד בדרישות המחמירות של מרן. מתוך רצון כנה למנוע מכשול מן הרבים, עשה רבנו מעשה חריג **ובפעם היחידה בחייו** ניגש לשכנו הרב זילברשטיין כדי לדון עמו בהלכה. הוא רק החל לשאול, ואז הרב עצר אותו בטרם נכנסו לעובי הסוגיה ושאלו: "ברצוני לשאול את כבודו, האם למד פעם את הלכות עירובין כסדרן?".

רבנו, שהיה בקי בהלכות אלו ישר והפוך ושלט בכל פרטיהן ודקדוקיהן, לא היה מסוגל להעיד על עצמו בחיוב מפאת ענוותנותו העצומה. בתמימות של אמת ענה בפשטות: "לא!". בכך למעשה הוכרע הוויכוח ורבנו שראה כי אין טעם להמשיך נסוג לאחור. בהמשך, התוודע הגר"י זילברשטיין לגדולתו של רבנו והיה מכבדו הרבה.

לפני כמה שנים הגיעה לאחד מחתניו, תלמיד חכם חשוב, שאלה מורכבת בדיני צוואות וירושות. החתן כתב תשובה בנויה לתלפיות הפרושה על פני עמודים רבים, ורגע לפני שסיכם את המסקנא ופסק את הדין - נפגש במקרה בחמיו, רבי רחמים, כשהוא עומד ונשען על קיר בנין הישיבה אחרי ניתוח שעבר בברכיו, ממתין לבנו שיחזירו לביתו.

"הוא שאל אותי באיזה עניין אני עוסק", מספר חתנו, "וסיפרתי לו בקצרה על השאלה שהגיעה אלי בהקדים הרקע לדברים בשלחן ערוך. אלא שראיתי את חמי כמו מתפלא, והבעת פניו הייתה כאילו אני מחדש לו משהו. ידעתי שכל הטור הש"ע והפוסקים פרושים לנגד עיניו והיה תמוה בעיני שחידשתי לו ש"ע בחו"מ... בכל זאת מתוך תמימות מה הסברתי לו את מקור הדברים, ותליתי את זה בניתוח הקשה שעבר לאחרונה, ובהיותו עייף וכאוב. כשסיימתי להרצות את כל דבריי, אמר חמי כמעט באגביות: 'רגע לפני שאתה כותב את מסקנת הדין, אולי כדאי שתעיין בשלוש תשובות של האחרונים שעסקו בעניין' - וכאן הוא הזכיר שלושה ספרים שרק את אחד מהם הכרתי, אף שהייתי ראשי ורובי בסוגיא זו, אבל הוא הכיר אותם לעומק והיה בקי בהם כמו היו פרוסים לפניו.

"רק לאחר כחצי שעה, קלטתי שאם חמי היה מודע לספרי שו"ת נדירים שהרחיבו בנדון הש"ע שעליו אני מדבר, הוא ודאי לא היה זקוק להסבר דברי הש"ע שהסברתי, וכל מבטי ההתפעלות והתמיהה שלו בזמן הצגת הדברים, היו אך הצגה בעלמא, הנובעת ממעיין ענוה בלתי נדלה (אגב, את ספר השו"ת השלישי שהזכיר, לא מצאתי עד היום גם במאגרים התורניים הממוחשבים השונים, וראיתי רק באיזה ספר שציטט ספר כת"י שהוא אכן הזכיר את שם ספר זה, ושם מבואר שדעתו להפך ממה שסברתי לומר, ובודאי לכך נתכוין מר חמי זצ"ל)".

"איפה מתחיל הקושי?"

בשנותיו האחרונות שגברו מחלותיו, היה לפעמים שוכח 'להציג' שאינו יודע, והיה משיב בתמיהה לשואלים אותו: "זה מפורש בשו"ת פלוני סי' פלוני". אחיינו מספר על מקרה שאף הוא מלמד הרבה מי היה רבנו: "לפני תקופה עמדתי אחרי מבחן קשה בדיינות שנקרא 'ניסוח פסק דין', בו היה עלי לכתוב תשובה מפורטת לשאלה סבוכה שהציגו בפנינו, והתשובה מורכבת מכמה וכמה סוגיות ברחבי הש"ס ודורשת בקיאות מלאה בכל סימני הטור והבית יוסף באבן העזר וחושן משפט".

"יצא לי יום אחד בשמחת הברית לאחד הנכדים לשהות ליד הדוד הגדול,

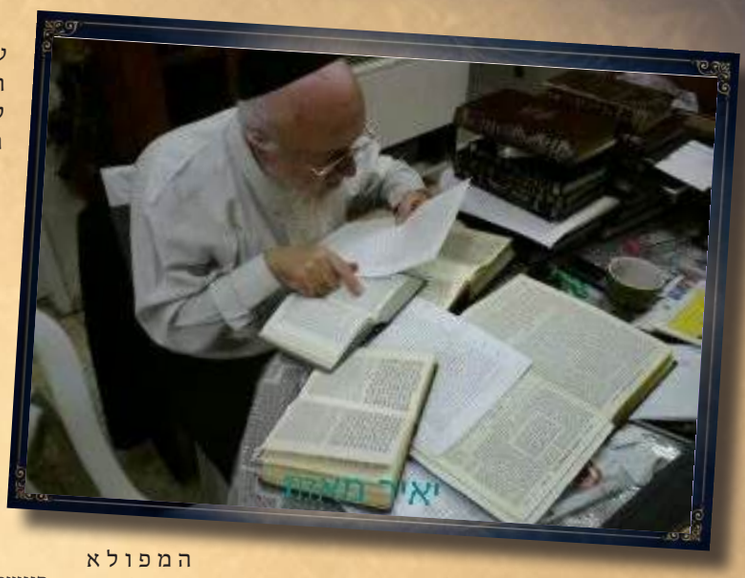

והוא אמר לי: 'שמעתי שעשית מבחן קשה... מה השאלות ששאלו אתכם?'. כאן פירטתי לדוד את השאלה - שאלה קשה בדיני עגונה עם השלכות רבות לענייני ממונות, גיטין ועוד. פירטתי את הסוגיות שמהן מורכבת התשובה. ועל כל משפט שלי הדוד רבי רחמים שולף בפשיטות את התשובה ואת מקורה, עד שבשלב מסויים כבר פקעה סבלנותו והוא פלט: 'איפה מתחיל הקושי של המבחן?'. יש לציין, שהיה זה בתוך המולה של שמחת ברית עם צלם שלא הפסיק להבריק 'פלשים' לכיוונו, וגם בערוב ימיו, כשהוא מוטל על כסא גלגלים כמעט בלי יכולת להניע את גופו, וזכורנו תש מעט, בכל זאת את הסוגיות באה"ע וחו"מ הוא לא הצליח לשכוח.

אחד מתלמידי הישיבה סיפר שהיה עוקב במשך תקופה ארוכה אחר רבנו וזכה לשבת בסמוך אליו כאשר היה מתפלל בישיבה עם הבחורים, ושם ליבו לתופעה מיוחדת, שתמיד רבנו היה מקפיד להגיע בזמן שכולם קמים להביא כובעים וחליפות כדי שלא לגרום טרחה לבחורים לקום לכבודו. "בהתחלה חשבתי שזה מקרי, אבל אחרי תקופה, שהבנתי מי זה רבי רחמים, הבנתי שזה מכוון: הוא פשוט לא מוכן לקבל כבוד".

מרן הראש"ל הגר"ש עמאר שליט"א בהגיעו לנחם את המשפחה, אמר: "תדעו לכם שאף אחד בדורנו לא הכיר וידע מי היה רבי רחמים, והוסיף ואמר, גם אתם הילדים שלו לא הכרתם אותו, וגם הרבנית שתבדלח"א אינה מכירה ויודעת מגודל יראתו קדושתו וחכמתו, ואת גודל והיקף ידיעותיו בכל מכמני התורה, כי היה מצניע את מעשיו בגאונות כזו שאף אחד לא היה מבחין בה". ובהסכמה לספרו של רבנו "כסא אליהו", כתב מרן הראשון לציון הגרש"מ שליט"א דברי הערכה נדירים: "אם לא היה לנו את הפסוק "ואת צנועים ואת מאמר רבותינו "סייג לחכמה שתיקה", "היינו לומדים אותם מהתלמידי חכמים הצנועים, אשר בעיון תורתם קבועים, לא זזים ולא נעים.... ואחד המיוחד מבין הצנועים, שאינם ידועים, זה דודי וזה רעי הגאון העצום השולט בכל מכמני תורה שבכתב ושבעל פה, וכל ספרי השו"ת פתוחים לפניו, ועומדים בכל עת מול עיניו, ומדבריהם מלאים רעיוניו, והוא בונה בהם בנינים, ומרבה לו קנינים, זה שמו הטוב בנן של קדושים, אראלים ותרשישים, ענף דומה לשרשים, והוא חכם חרשים, הגאון

ה מ פ ו ל א

וכבוד ה' מלא, כמוהר"ר **רחמים אליהו מאזוז** שליט"א **הרא"ם**, ואכן קרני רא"ם קרניו...". ובהמשך מביע את שמחתו הגדולה על הוצאת הספר: "ושמחתי שמחה גדולה, אשר קמו בניו וחתניו בכללא, לעשות לכתביו גאולה, לזכות בהם כל הקהלה...".

ובאמת, רבנו היה הפוך מכל הגדולים אשר בארץ. רוב הגדולים היו מפורסמים אצל הציבור הרחב, כל אחד בקהילתו ומקום מושבו, אך אצל גדולי הדור לא היו מוכרים כ"כ. ואילו רבנו היה להפך, הציבור הרחב לא הכיר אותו בכלל מפאת ענותנותו, כי לא היה מוסר שיעורים ברבים כלל. אך מאידך גדולי הדור שבדורנו ובדורות הקודמים, התוודעו לגדלותו באמצעות מאות הגהותיו הארוכות והמאירות המפוזרות בעיקר בין בתרי כרכי שו"ת איש מצליח של אביו הגדול, אשר הוא המגיה העיקרי ברוב חלקי הכרכים שיצאו עד כה. שם גילה טפח מבקיאותו הרבה בספרי הפוסקים ובנתיבי ההלכה. בין אותם שנתנו לבם לכך, היה גם גאון ירושלים הרב שלום משאש זצ"ל, אשר במכתב ששלח (ונדפס בראש שו"ת איש מצליח כרך ד') כתב: "...ושמחתי לראות חדשות מבנו הצעיר הגאון רא"ם שליט"א, שלא ידעתי עד כה, בהערותיו הנפלאות והנשגבות, בחכמה בינה ודעת, ברא כרעא דאבוה. הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום. ה' ישמור את כולם מעיה"ר...".

בנוסף לכך, כשהגה מורנו הרב צמח מאזוז שליט"א את הרעיון להוציא ספר משנה ברורה בתוספת הערות "איש מצליח" לספרדים ועדות המזרח, שם את אחיו רבי רחמים להיות העורך הראשי, ואכן יצא לאור חלק א' בשנת התשנ"ד, משובץ בהערותיו היקרות, ואחריו גם הכרכים הבאים כשנלוים למלאכה כמה מטובי הרבנים בישיבה. בהערות אלו (בעיקר בהערות הארוכות שבסוף הספר) ניכר עומק עיונו גם בנושאים המורכבים ביותר, יחד עם בקיאות מפליאה המובלעת כלאחר יד בתוך הדברים.

רחמים ומתנהג בחסידות

חתנו הגאון הגדול הרב עוזי מימון שליט"א העיד בהספדו בהלויה: "לא היתה חומרא שחמי לא היה לוקח". אך באותה נשימה הוסיף שרבנו הקפיד לא להכביד על אחרים בחומרותיו. מטעים את הדברים נכדו הרב יוסף ואומר: בדרך כלל מי שהוא בקי בהלכה ובפרט בדרכי הפסק, הוא משתמש בידיעותיו להקל בעניינים רבים במקום הצורך, ע"פ צירופים של דעות שאינם ידועות לכלל הציבור, ואם צריך, תמיד אפשר לצרף ספק ספיקא או ספיקא דרבנן וכיו"ב. ואילו מי שאינו מונח כ"כ בהלכה נוטה תמיד להחמיר (אם הוא ירא שמים...), אך רבנו על אף ידיעותיו המקיפות היה קודם כל חסיד גדול, יראתו וחסידותו היתה קודמת לחכמתו.

לא היתה חומרא שיש לה בסיס שרבנו לא החמיר בה. לא מבעיא בחומרות המפורשות בש"ע כגון לא לשמוע שירים כל השנה וכדו', אלא אפי' חומרות של כה"ח ע"פ הסוד וכיו"ב שרוב הציבור אפי' לא שמע עליהם, הוא קיים אותם באופן מושלם. הגר"ע מימון סיפר בהלויה, ששם לבו לכך שרבנו אינו אוכל כלל בסעודות הברית המשפחתיות, וכששאלו על כך היה משיב שכיון שדרכו להקפיד להתפלל מנחה קטנה, לכן הוא נמנע מלהתפלל עם הציבור לפני הברית, וממילא אסור לו לאכול משהגיע זמן מנחה. רבנו ידע גם מהשיטות הסוברות להקל להתפלל מנחה גדולה לצורך הברית, אך כל זה לא מנע ממנו לדקדק בהלכה לפי כל השיטות.

אולם גם את זה ידע רבנו להסתיר תחת מעטה טבעיות מעושה. סיפר בנו שכמה פעמים הגיש לאביו סלט ירקות ואביו סירב בתואנות שונות, ורק כשהיה בגיל 20 לערך, אמו אמרה לו: "אינך יודע שאבא שלך לא אוכל פלפלים (גמבה) מחשש ערלה?...".

רבנו קיים את כל המצוות וההידורים בחרדת קודש ובדקדוק גמור, ולא היה הבדל אצלו בין אם זו מצוה דאורייתא או איזו חסידות של הבא"ח או כה"ח. כך העידו עליו כל מכריו, ופעם אמר לי ידיד בבדיחותא שזכה לראות את רבנו קורא פרשת הנשיאים בחודש ניסן מילה במילה בדקדוק עם כל נספחיה, כאילו הוא קורא פרשת זכור, אף שהיה ממהר מאוד באותו יום לצאת לשמחת אחד מנכדיו, ולעוד כמה סידורים דחופים. וכך באמת היה נוהג גם בקריאת הפתיחה לתפילה מידי בוקר. וכן בכל דבר מצוה שעשה. סיפר אחיו רה"י שליט"א בהלוויה, שגם כאשר אחיו לא הספיק את המנין הקבוע של שחרית בשכונתו והיה עליו לילך ברגל כעשרים וחמש דקות לבית הכנסת איצקוביץ', הוא לא ויתר על החסידות לצאת מביתו עטור בטלית ותפילין, בין אם היה זה יום חמסין או להפך יום גשום וסוער. הרב צמח סיים אף הוא במשפט השגור בפי כל: "אצל רבי רחמים לא היה כל הבדל בין חסידות של יחידי סגולה, לבין מצוות עשה דאורייתא" - את שניהם הוא קיים במסירות נפש בלי שום הנחות לעצמו.

סיפר אחד מנכדיו: היינו מתפללים עם סבא בכל שנה ביום הושענא רבא, ובהיות שידעתי שסבא מדקדק מאוד במצוות ומכללם גם בהידור הד' מינים, התכוננתי לכך, והחלפתי שוב את הערבות וההדסים לפני התפילה, אך דא עקא שכחתי את סדר מיקום הג' מינים לפי הכה"ח, מה למעלה מה למטה, מה גבוה ומה נמוך ובאיזה צד, וכמה קשרים צריך ואיה מקומם..., ולפיכך ערבבתי אותם בטבעיות, שיראה כאילו זה היה מסודר והתבלגן..., ליתר ביטחון גם שמרתי מרחק בהקפות מרבנו כדי שלא ישים את ליבו לענין, מה גם, שצירפתי לספק ספיקא שרבנו ודאי עייף אחרי שלמד כל הלילה, ולא יביט כלל על לולבי הנכדים. אך לאחר התפילה התבדיתי, רבנו קרא לי לצד, ואמר לי בתמיהה איך בחור בן 12 לא יודע לקשור לולב, שנה הבאה תבוא אלי בערב חג, ואני ילמד אותך איך קושרים...

ביום בהיר נתבקש רבנו מאחיו הגדול רה"י הרב צמח שליט"א, לעבור על הדוחו"ת של האברכים בכולל של הישיבה, רבנו בענוותנותו הרבה, קיים את המאמר אין מסרבין לגדול. והיה מקפיד ומדקדק גם בזה כמו בכל ענייניו שלא יחסר אפילו חצי שקל מהמלגה של כל אברך, ומאידך גם לא יחסר מחשבון הישיבה. פעמים והיו מן האברכים שהיו תמהים על דקדוקים אלו, אך מי שהכיר את עוצם דקדוקו של רבנו במצוות, ובפרט בדיני ממונות, ידע שעל אף אי הנעימות שנגרמה לו לעיתים מול אי אלו מהאברכים בגין כך, יראת השמים שלו עמדה מעל הכל ולפני הכל, ולפיכך היה מדקדק בכל חשבון כחוט השערה. כשהיו אברכים באים אליו ומספרים לו על דחקם ומבקשים ממנו 'להחליק' ולעגל קצת את החשבון, רבנו היה אומר: זה כסף של הקדש משל ציבור, ואין לי רשות ליגוע בו אפי' באגורה שחוקה, אך מכסף אחר שניתן לי לצדקה

לנזקקים, אני מוכן לתת לך סכום כך וכך. (ופעמים רבות שהיה זה על חשבונו. כמו כן לצורך זה הקים גמ"ח הלוואות לאברכים הנצרכים).

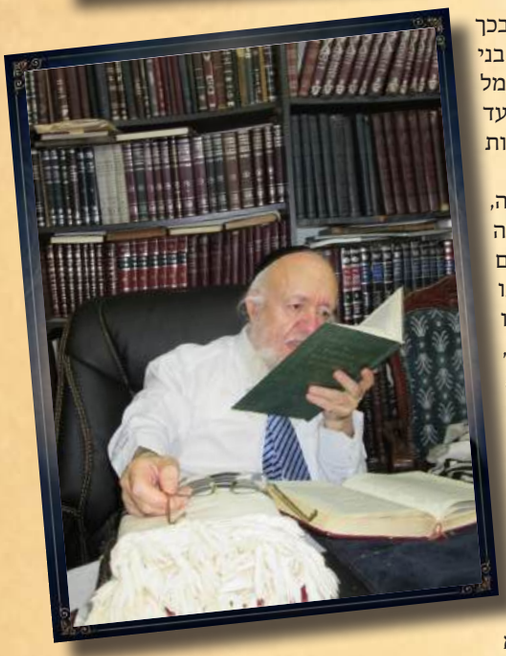
איש אלקים קדוש הוא

רבנו כמעט ולא היה מסכים לברך אנשים, בראותו את עצמו כאחד האדם, אבל היו כמה נסים שהתחוללו במוצא פיו. הנה כמה מהם: אחד הנכדים הייתה לו בעיה עם הדיחוי בצבא, ושלחו לו כמה התראות וכמה שניסה לקבל את הדיחוי המיוחל - לא עלתה בידו. הנכד סיפר לרבנו שהוא בקושי ישן בלילות מהפחד שיבואו לקחת אותו, ורבנו רק עצם את עיניו ואמר לאט לאט: "ה' ישמרך מכל רע ישמור את נפשך". ומאז פסקו באופן פתאומי ההתראות המכתבים והטלפונים, והכל בא על מקומו בשלום.

מספר בנו הרה"ג רבי יאיר שליט"א: יום אחד בהיותי יושב בתורנות אצל אבא, התקבלה שיחת טלפון, ועל הקו היה ת"ח מפורסם שביקש להודות לאבא על ברכתו להיבחר כדיין בבית הדין הרבני. אמרתי לרב שאבא נח כרגע, ולכן הוא סיפר לי בהתרגשות את שהתרחש: לפני כשבוע באתי לאביך, לדבר בכמה עניינים הלכתיים, ולסיום סיפרתי לו שבקרוב יערכו הבחירות לדיינות, אך אין לי כל סיכוי להיבחר כי מטבע הדברים העניינים סגורים מראש ע"י 'דילים' ורשת אינטרסים מסועפת שאני לצערי לא חלק ממנה. אביך הביט בעיני, ואמר לי בשקט: "אתה תיבחר עוד שבוע!". הסברתי לו בטוב טעם שאין לי כל סיכוי, וכי מעולם לא היה מי שנבחר במצב כמו שלי. אך אביך שב ואמר פעמיים והפעם בקול רם: "אתה תיבחר לדיין עוד שבוע!". האמנתי בכל לבי בברכה, אף שידעתי שעל פי הטבע אין לי כל סיכוי. אך כיום נודע לי בהפתעה שנבחרתי לכהן כדיין בבית הדין הרבני הממשלתי, בלי שום התערבות מצדי, עקב אינטרסים מנוגדים והעדרותם של חלק מחברי הוועדה. ולכך הראשון שאני מבשר לו שנבחרתי זה אביך...

נכדו הרב יוסף מ. מספר: בהיולד בני הגדול, חפצתי מאוד שהסנדק יהיה הגאון הצדיק רבי שמעון חיראר זצ"ל, ולפיכך שכרתי אולם בקרבת ביתו של הגר"ש, וגם הזמנתי הסעה להוביל את כל המשפחה והחברים מבני ברק לת"א מקום מגוריו של הגר"ש חיראר זצ"ל. אך כשהגעתי לסבא להזמינו לשמחת הברית, הוא הגיב ביבושת למה צריך ללכת עד לשם, הרי מנהגנו הוא שאבי הבן הוא הסנדק. לפיכך חזרתי ואמרתי לו שהסנדק יהיה הגר"ש חיראר זצ"ל, אך משום מה הוא חזר ואמר אבל מנהגנו שאבי הבן הוא הסנדק. אז אמרתי לו: סבא כבר אמרתי לו שהוא יהיה סנדק ולא נעים לי לבטל זאת. להפתעתי סבא חזר ואמר לי שוב אבל מנהגנו שאבי הבן הוא הסנדק. שתקתי, לא ידעתי מה לומר עוד. אמרתי תודה רבה ויצאתי מאת פני הקודש. והנה ביום הברית בהיותנו באולם בהכנות האחרונות לפני הברית, אנו מקבלים טלפון דחוף מבית הרב חיראר ובו מודיע לי נכדו נאמן ביתו שהרב מתנצל שאינו יכול להגיע אך הוא שולח מתנה והיא בדרך אלי (לאחר בירור קל נודע לי שהרב הובל בבהילות לבית החולים, אך כדי לא להעכיר את שמחתנו ביקש שלא להודיע מדוע אינו יכול להשתתף). וכך ישבתי אני כסנדק כפי שרימז לי סבא.

אחת מנכדותיו עמדה פעם בפרשת דרכים כשאף אחד ממשפחתה לא ידע על כך, והדבר גם לא היה ניכר כלפי חוץ כלל. באותה תקופה היא יצאה מאיזה אירוע משפחתי, וראתה את רבנו ממתין ביציאה. היא פנתה אליו ושאלה לשלומו. רבנו השיב לה לשלום, אך הוסיף משפט סתום: "תזכרי, אלוקים לעולם לא מעמיד בן אדם בנסיון שאינו יכול לעמוד בו". אף אחד מהסובבים לא הבין על מה הוא מדבר. אך אותה נכדה הבינה גם הבינה, ומלותיו הקצרות עמדו לנגד עיניה כצור החלמיש, עד שיצאה ועברה את המשבר בהצלחה רבה.

בתורה במערה שנים רבות ובכך עלה ונתעלה על כל בני דורו, ואף רבנו עמל בתורה בהסתר והצנע, עד שנתעלה למעלות רמות שאין לנו השגה בהם.

ביום הראשון לשבעה, הגיע לבית המשפחה יהודי והגיש לפני הבנים מכתב שכתב לו רבנו לפני כמה שנים ובו הוא מפרט לשואל, באריכות שלא כדרכו, את כל ההנהגות הראויות לנהוג במי שנפטר ביום ל"ג לעומר, מתי יעשו את האזכרה, מתי יעלו לקבר ומתי יתענו את תענית היארצייט ועוד. הבנים התרגשו לראות איך אביהם לא נטש אותם, ומיד יום אחר פטירתו, שלח להם מכתב מפורט איך לנהוג בכל הקשור לענין פטירתו.

אכן, כדברי חז"ל "יעקב אבינו לא מת" - אף רבנו חי וקיים בקרבנו. הוא הותיר אחריו משפחה ענפה, בנים, חתנים ונכדים תלמידי חכמים מופלגים הממשיכים את דרכו ומקימים עולה של תורה בכל רחבי הארץ.

זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

ויעל אליהו בסערה השמים

רבנו בסוף ימיו עבר יסוריים קשים של אהבה, ונפטר ביום שלישי לסדר: בהר סיני לאמר, ודרשו דורשי רשומות כי **'בהר'** זה אותיות 'הרב' (וזה בהיפוך אותיות כי הוא היה מסתיר תמיד שהוא הרב).

'סיני' פירושו אדם שבקי בכל ההלכות (עי' סוף הוריות), וגם רומז לענוה, ששתי המידות הללו היו בולטות במורנו הרב.

'לאמר' זה ראשי תיבות: **ל**ויית **ר**חמים **א**ליהו **מ**אזוז.

רבנו זכה להיפטר ביום המקודש - ל"ג לעומר, יומא דהילולא דרשב"י זיע"א - רשב"י גילה את תורת הנסתר, ורבנו הסתיר גם את הנגלה של תורתו. ועוד אמר הראש"ל מרן רבי דוד יוסף שליט"א בהספדו שרשב"י עמל

ראיון אחד ויחיד ניאות מורנו הגאון רבי רחמים מאזוז זצ"ל להעניק בימי חייו. היה זה מעל דפי ירחוננו לפני חמש עשרה שנה לרגל ציון ארבעים שנה ליסוד מעוז התורה ישיבת "כסא רחמים" בארץ הקודש.

כעת, עם הסתלקותו לגנזי מרומים, אנו שבים ומעלים את השיחה המאלפת

– איך היה המפגש הראשוני עם הארץ החדשה? התענייננו בפתח השיחה.

"אני אמנם יצאתי מתונס ראשון, אבל התעכבנו כחודשים וחצי במחנה עולים בצרפת [מרן ראש הישיבה הוסיף כי היה זה על פי חלום שראתה אמו הרבנית ע"ה שמרן "איש מצליח" אמר לה שרבי רחמים יֵצא ראשון מתונס, והיא עמו. "כי מלאכיו יצוה לך" גימטריא 'רחמים']. לאחר שבוע של הפלגה בים, הגענו ארצה עם שאר בני המשפחה שיחיו ומרת אמי ע"ה. בשבת חנתה האוניה ביון. כל הנוסעים ירדו, אך אני ומשפחתי נשארנו באוניה, כיון שלפי ההלכה כדי להיכנס לעיר בשבת צריך לקנות בה שביתה בערב שבת. אמנם, לפני כמה שנים, מצאתי פוסק שהיקל בזה... והוא הגאון ר' **אברהם אדאדי** זצ"ל בספר "וירא אברהם" (חא"ח סי' טו"ב) שסיפר שבהיותו בן טו"ב שנה נסע לארץ ישראל עם מר זקנו והגיע בערב חג השבועות, וירדו מהאוניה בליל שבועות. והתלוננו עליו שחיללו יום טוב, ואמר להם כי בספר "טוב עין" למרן החיד"א מתיר בזה. ולאחר שנים רבות מצא להרדב"ז שאוסר בזה, ומ"מ בנדונו שהיה סבו אדם מבוגר וקשה לו לכן הקילו.

– איך קיבלו תושבי הארץ את העולים החדשים, שמן הסתם, בלטו באישיותם המיוחדת?

"אזכיר מקרה אחד משעשע: יום אחד, נכנסתי לחנות כדי לקנות ערק, ובקשתי 'שכר'. כשראיתי שהמוכר אינו מבין מה אני רוצה ממנו, ניסיתי לשנות ל"יין שרף" המורגל בפי פוסקי אשכנז, אך גם זה לא הובן. אז אמרתי בנימת יאוש 'ערק'... אז המוכר פלט 'אה... תגיד ערק כמו כולם'...".

– הישיבה כידוע מתייחדת גם בלימוד לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא. מהי הדרך הנכונה בלימוד ההלכה, התרכזות בלימוד הראשונים, או שיש להקפיד גם על לימוד באחרונים?

"למרות שלומדים את הסוגיא והראשונים שעליה, צריך לעיין גם באחרונים. יש דברים שאינם מובאים בראשונים. וכך נהגו חכמי הספרדים לא לפסוק על פי הראשונים לבד אלא לדפוק גם על דלתי האחרונים".

– מה מטרת העל בלימוד הישיבה, לימוד העיון או פסיקת ההלכה, או שמא שניהם?

"פסיקת ההלכה בעיון ועל פי הכללים שהנחילונו אבותינו ורבותינו. אי אפשר להכריע בראיה מהגמרא במחלוקת הראשונים, כי לכל קושיא יש תרוץ ולכל ראיה יש דחיה, וכידוע בדברים שאין הכרעה ברורה, אם יש ראיה אמתית, כך יש לפסוק. על כל פנים לפסוק הלכה, אנחנו אומרים לתלמידים שלא יפסקו למעשה על פי מה שהם לומדים וכותבים שאלות ותשובות בלי לקבל הסכמת מרן ראש הישיבה או אברכים שלמדו כמה שנים בהוראה".

– יש אי בהירות בקשר לקו ההלכתי שבה נוקטת הישיבה, האם הולכים לפי הקבלה או לפי הפשט. אולי כעת יואילו כבודו להסיר את הענן?

"הכל על פי דרכי רבותינו, כשאין הקבלה סותרת את הגמרא, פוסקים לפי הקבלה. כך כתב מרן בב"י (א"ח סי' כ"ה) וכך כתבו גדולי הדורות. ויש עוד הרבה פרטים, מקצתם אפשר לראות במבוא של מרן ראש הישיבה שליט"א למשנה ברורה ח"ג".

– האם הישיבה נוהגת ליטול תרומות גם מאנשים שאינם שומרי תורה ומצוות?

"כן. ובזכות זה חזרו ויחזרו בתשובה ויתקרבו לתורה, והנסיון הוכיח. ועיין בשו"ת יביע אומר חלק ז' (חאו"ח סי' כ"ב סוף אות ו')".

– האם ניתן להצביע על איזה שינוי בדרכה של הישיבה ובצורת הלימוד שלה, בין ימיה בתוניסיה לבין שנותיה כאן בארץ ישראל?

"בתונס לא למדו מסכתות בבקיאות, מלבד יחידים. וזאת מפאת קוצר הזמן, שכן עד גיל הנישואין היו צריכים לצאת לעבודה, אם זה קודש (ללמד תלמידים או ספרות סת"ם) או חול, ולכן היו מסתפקים בדברים עיקריים. היום ב"ה אכשור דרא, ולפחות כמה שנים אחר החתונה ממשיכים ללמוד, ולכן לומדים בקיאות וגם עיון, וזה וזה מצליח בידם".

– על איזה דבר כבודו יכול לומר שרק בשבילו היתה כדאית הקמת הישיבה?

"השפעת הישיבה בהרמת קרן יהדות ספרד בעולם כולו. פרסום תורתם של רבותינו מאורי המזרח, הוצאת ספריהם וספרים על תולדות חייהם, וכל פעולות הישיבה בשטח הזה; הורידו בהרבה את מפלס הנחיתות. אנשים החלו להבין מי היו אבותיהם ורבותיהם, איך למדו, איך ביטאו, ואיך היה העיון שלהם".

– באיזה מישור ניתן לומר כי דרכה של הישיבה השפיעה על כלל עולם התורה והישיבות?

"חל שנוי בישיבות בענין המבטא, שיש גם אשכנזים שמתחילים ללמוד לבטא אותיות נכון, לפחות בקריאת ספר תורה. וגם בענין העישון, אנחנו בישיבה מתנגדים לעישון בכל תוקף [כמעט ולא תמצאו בוגר של 'כסא רחמים' מעשן. **ע"ח**], ובכל הישיבות אדרבא, היו מעודדים ולפחות לא מתנגדים, במשך השנים הרבה מהם מודיעים להימנע מכך מחמת הסכנה שיש בדבר".

– במה תולה כבודו את הצלחת הישיבה, כמובן חוץ מזכותו הקדושה של מרן מייסד הישיבה זצ"ל?

"שנינו בפרקי אבות (פ"ב): כל העמלים עם הציבור, יהיו עמלים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם מסייעתן וכו', ובישיבה הראשים והרמי"ם והעוזרים, עמלים לשם שמים ולהצלחת קרן התורה".

מורנו הרב בשיחה עם "כתר מלוכה"

אגרות מלוכה

מכתבי הדרכה והנהגה מאוצר גנזי מרן רבנו הגדול זצוק"ל

הובא לדפוס על ידי הרב הראל זנזורי הי"ו

מכתב נדיר שכתב מורנו הגאון רבי רחמים מאזוז זצ"ל
לאחיו הגדול מרן רבנו ראש הישיבה זצ"ל
כמה ימים לאחר שהגיע לארץ הקודש
וממנו ניכרת חסידותו הגדולה

בס"ד, יום ג' כ"ג אייר התשל"א

לכבוד וכו' אחדש"ו. הגיענו שבח לאל בשלום. באניה לא אכלנו מהתבשילים שלהם כי האניה איטלקית וכן העובדים שלה. אבל יש רב אחראי והוא מדליק האש ועומד עליהם, והבשר מביאים מארץ ישראל. ולפי ההלכה בש"ע אסור הבישול שישראל רק מדליק האש, רק לדעת ההגה מותר. ורב זה הוא אשכנזי, ולכן אנחנו לא אכלנו רק לחם וקופסאות סרדינים. ואח"כ הרב אמר שהוא מניח ביצים ותפוחי אדמה לבשל כדי שגם אנחנו נוכל לאכול. ובשבת אכלנו תרנגולת ממולאת שהכנו במרסיליא.

והאניה בנסיעתה עמדה 3 פעמים. פעם ראשונה ביום שבת בחצות היום ביון. ולפני כן עבר ב"קנאל" של יון, מקום שהיה [בעבר] הרים ופתחו שם דרך באמצע לקיצור דרך. ועמדה האניה עד שעה 9 בערב בנמל של יון והרבה אנשים ירדו לטייל. ואנחנו לא ירדנו מחשש איסור תחומין בשבת. וביום ראשון עמד ב"אי רודוס" (אחד מערי יון - מקום משכנו של הגאון משאת משה זצ"ל), ויצאנו לראות, אבל כל החנויות היו סגורות וגם נראית עיר לא יפה. והמשיך לנסוע בשעה 6 וחצי. וביום שני עמדה ב"קפריסין" - זה אי קטן בים, בעבר היה שייך לאנגלים לפני שקיבלו העצמאות בישראל, והמעפילים הגלו אותם לשם. ועכשיו קיבלה גם היא עצמאות. אבל אין בה נמל. ולכן האניה עמדה באמצע הים, ומי שירצה לרדת לעיר משלם דולר, לוקחים אותו בסירות, והרבה תיירים ירדו. ונסעה האניה משם בשעה 6 בערב, ולמחרת בבוקר הגענו לנמל חיפה. ובתוך האניה היו 2 עובדים מהסוכנות, רושמים לכל אחד שטר חוב על הנסיעה באניה, ונותנים לכל אחד 30 לירות (בערך 50 אלף פרנקים צרפתיים) ומכינים תעודת עולה לכל משפחה.

ואחר שעמדה האניה בהגיעה לנמל, עלו עובדי הסוכנות ורשמו הדפים של הגיוס, ואני חתמתי אבל אשתי ואחיות שלה לא חתמו. ונתנו כסף לזמן מועט, ורשמו כל אחד היכן יגור. ואנחנו נותנים לנו דירה בקרית הרצוג, אבל עדיין לא מוכנה, אולי עוד חדש וחצי, ובינתיים נותנים דירה זמנית. ואח"כ ירדנו מהאניה לעבור לבדיקות של המכס. מחפשים הרבה כמו בתונס. פתחו את כל המזוודות, אבל לא אמרו דבר. אבל המזוודה שהיה בה ספר תורה (של אבי מר זקננו), שבח לאל שלא פתחו אותה ולא ראו אותה. ואחי הרב צמח אמר לי אח"כ שאם היו רואים זה היו לוקחים אותו, עד שנביא אישור ממשרד הדתות ומבית הכנסת שאנחנו עומדים להניחו שם, ואז ישחררו. ואח"כ ראו קופסאות שהבאנו מצרפת מיני בשמים, ועשו בעיות שזה למכירה ולא לבית (וצריך לשלם מכס). ואחר הויכוח הסכימו לשחרר 2 קופסאות והשלישי נשאר שם עד שיבררו. ואח"כ הזמינו לנו 2 מוניות על חשבון הסוכנות לנסוע לפרדס כץ עם אחי הרב צמח לרחוב בורוכוב 9.

ע"ה **רחמים מאזוז** ס"ט

הרגע שלי

רבני הישיבה ותלמידים שבים לרגע ולחוויה אישית ומכוננת
במחיצת מורנו רבי רחמים מאזוז זצוק"ל

יד בצלחת ויד בספר

מורנו ראש הישיבה
הגאון רבי צמח מאזוז שליט"א

אני עוד זוכר שכאשר היינו בחורים, הוא היה אוכל - וספר היה בידו. אם אינני טועה, זה היה שאלות ותשובות של הריב"ש, אחד מהראשונים, יד אחת נמצאת בצלחת, והיד השניה נמצאת בספר והוא לומד! לא רק בשעות הפנויות היה יושב ולומד, אלא אפילו בזמן האכילה היה מנצל את הדקות של שעת האוכל ללימוד תורה.

הביאני המלך חדריו

הגאון רבי דוד קרעי שליט"א

כאשר הגעתי לישיבה, שאל אותי מורי ורבי הגאון רבי רחמים זצ"ל על משפחתי. סיפרתי שאני נכדו של ר' כדיר עטון זצ"ל מח"ס "בנימין צעיר", ואז הוא אמר לי שיש לו משהו חשוב מאד לתת לי. הוא פתח את מנעול הארון, ונתן לי את הכת"י של ספר "בנימין צעיר"! דבר זה ריגש אותי מאוד.

גמרא מהבית

הגאון רבי משה חדאד שליט"א

יום אחד שמעתי שלפני כמה שנים יצא לאורה מסכת פסחים ובסופה קונטרס בן עשרים עמודים עם הגהות וחידושים של מרן ראש הישיבה זצ"ל, מאד עניין אותי לראות את זה, ואחר שחיפשתי גמרא זו בספריית הישיבה ולא מצאתיה, הלכתי למשרד של רבי רחמים לשאול אותו אם יש לו במשרד את הגמרא הזאת, הרב אמר לי שאין לו אותה במשרד, ובזה מבחינתי נגמר העניין. מה מאד נפלאתי שלמחרת אמרו לי שרבי רחמים קורא לי, כשבאתי אליו הוציא מהשקית שלו את הגמרא הנזכרת, ואמר לי: הנה, הבאתי לך מהבית את הגמרא הזאת... לא העליתי על קצה דעתי להטריח אותו לשם כך, אבל מבחינתו אם אפשר לעשות חסד - למה לא?...

לא על חשבון אחרים

חתנו הגאון רבי עוזי מימון שליט"א

למרות שמר חמי זצ"ל היה מחמיר מאוד, נזהר שחומרותיו לא יהיו על חשבון אחרים. פעם אחת חזרנו עם הרב מאירוע, והחזיר אותנו נהג ששם פיוטים ברכב. הערתי לנהג: 'הרב מקפיד לא לשמוע שירים במשך השבוע' והוא כיבה את זה. הרב אמר לי: למה אתה מעיר לו על כך? שהוא יעשה זאת, הוא הנהג, הוא בעל הבית. מה שאני נוהג לעצמי לא קשור לאחרים.

יודע את כל התורה

הדיין הגאון רבי אפרים כהן שליט"א

בעת שערכתי את ספר "ברית כהונה" ציין שם הגאון המחבר זצ"ל להרמ"א בהלכות נדרים, והיות ולא היו מצויים מאגרי מחשב אז, עברתי על כל דברי הרמ"א בהלכות נדרים פעמיים ושלוש במשך כמה ימים ולא מצאתי דברים אלו. בצר לי פניתי אל מרן רה"י, רה"י עיין בדברים, ואמר לי אחר זמן: אתה צודק, אין רמ"א כזה, אולי צריך להגיה כאן, אך לפני כן תיגש לשאול את רבי רחמים. הרב אפרים הביט בו במבט תמה כאומר: מה יושיענו זה? הרי זה ברור שאין כזה רמ"א! א"ל רה"י: **בכל זאת, ר' רחמים יודע את כל התורה, תשאל אותו!** כמצווה ועושה ניגשתי לרבי רחמים ושאלתי אותו, ואחרי כמה שניות הוא ענה לי: "נכון, הרמ"א לא כתב את זה במפורש, אך אם תראה בבית יוסף סי' פלוני תבין שכוונת הרמ"א בהגה שם היא כדברי הברית כהונה".

אריה ומתראה כשועל

אחיינו הגאון רבי מצליח חי מאזוז שליט"א

בהיותי בחור, למדתי פעם בספר 'כף החיים', ונתקלתי בדברי מרן החיד"א המביא דעות פוסקים שחידשו חידוש מרעיש: כל מקום בארץ ישראל שלא ידוע לנו בוודאות שהיה בו יישוב יהודי רציף לאורך כל הדורות - יש לנהוג בו מספק יום טוב שני של גלויות.

הייתי אז בספרייה שבקומה החמישית בישיבה, וסערתי כולי מהדברים: 'מי אמר שיש יישוב רציף כאן בבני ברק? האם ייתכן שעלינו לעשות יום טוב שני של גלויות?!'. ברוח סערה ירדתי מהספריה אל המשרד, נכנסתי אל מורנו רבי רחמים ושאלתי: 'הרב, הרי ה'כף החיים' מביא כך בשם החיד"א, מה נעשה? האם צריכים לנהוג כאן יום טוב שני?'.

מורנו הרב הביט בי בשלוה האופיינית לו ושאל: 'וכי אינך מכיר את התשובה שכתב על כך בעל ה"ישכיל עבדי"? שם מפורש העניין'. נרגעתי. עליתי חזרה לספרייה, מצאתי את ספר 'ישכיל עבדי', התעמקתי בתשובתו המניחה את הדעת, ושקטה סערתי.

חלפו שנתיים, ושוב עלה הנושא בשיחה עם רבי רחמים. הזכרתי לו את דברי החיד"א שהסעירו אותי אז. הוא הקשיב בפליאה: 'באמת? יש חיד"א כזה? פלא פלאים... מה אתה אומר?'. נדהמתי. 'בוודאי! הרי בזמנו הרב אמר לי שיש על כך תשובה ב"ישכיל עבדי"'.

"אני חייב בכבודך"

בנו רבי ישועה מאזוז שליט"א

בערב שבת אחד, כאשר חזרתי הביתה לשבת חופשה, צעדתי מהישיבה אל עבר הבית, כשתיק כבד על כתפיי. כשהגעתי לבסוף לבניין, גיליתי כי המעלית אינה פועלת. נעמדתי שם לרגע, מותש מהדרך, ותהיתי לעצמי כיצד אצליח לעלות את כל המדרגות.

באותו רגע בדיוק הגיע אבא מהתפלה, עטוף בטליתו ובתפיליו. כשראה אותי, לא היסס לרגע: במהירות ובמרץ, חטף את התיק מידיי והחל לעלות במדרגות.

נאלמתי דום. כולנו גדלנו על יראת כבוד עצומה לאבא, והמראה שלו נושא את משאי היה קשה עבורי מנשוא. מיהרתי בעקבותיו, וכשהגענו לפתח הבית קראתי: "אבא! רק רגע אחד של מנוחה הייתי צריך, מדוע לקחת ממני את התיק?...".

אבא הסתכל עליי במבט מלא אהבה והשיב לי משפט שחקוק בלבי עד היום: "אתה חוזר כעת מהישיבה, מהיכל התורה - ואני חייב בכבודך".

באותו רגע הבנתי שבעיניו של אבא, כבוד התורה של בנו הלומד קודם לכל טרחה ולכל גינוני כבוד אישיים.

מהמסד עד הטפחות

הגאון רבי שלמה סעדון שליט"א

שנה אחת זכינו ל"שכנע" את הגאון זצ"ל למסור לנו שיעור בעיון. וב"ה למדנו אצלו כמה מהלכות גיטין מהמסד עד הטפחות, בענוה וברוגע מיוחד, ובסבלנות אין קץ.

השכן הנסתר

חתנו הגאון הדיין רבי אדיר כהן שליט"א

פורים אחד עת ישבנו בסעודת פורים, נכנס אחד מהשכנים והרים את כסאו של הרב, כסא אליהו, תוך כדי שקרא בקול גדול, "שר התיירה שר התיירה". בני הבית נתפלאו גם תמהו, מה לו ולרב ומנין מכירו, זולת שלום שלום? נכנסו עמו בדברים, ושעת רצון היתה שעה זו, שעה שבה נכנס יין, ויוצאים להם דברים הכמוסים ונסתרים, וכיון שכך, סיפר להם, וגופא דעובדא הכי הוה, שכן נוסף היה עמם בשכונה, ושמו רבי יחזקאל פלס, חתן לרב גריינמן, ומכהן כדיין בבית הדין של הרב קרליץ, לענייני גיטין, יום אחד נקלע לבית דינם, גט עם שם סבוך, שאינו מצוי אצל האשכנזים, והיו מתחבטים בדבר, זה נושא פנים לפה, וזה נושא פנים לכאן. ויהי השמש לבוא, והספק עודנו באבו, אמר לעצמו ר' יחזקאל שכן יש לי, ואביו דיין היה, אשאלהו, אולי שמע משהו מאביו. נכנס ושאל, ולתדהמתו, כתב לו מכתב מפורט ומנומק, עם מקורות הספרים הדנים בשם זה, ספרים שמעולם לא ידעם ולא הכירם, לא בתוכנם ואף לא בשמותם. והציע לו רבנו זצ"ל, שישאיל לו את הספרים הנ"ל מביתו, והלה נתפלא היאך בקי שכני זה בספרים אלו, משל הם ספרים המצויים לכל בעוד שאנו הדיינים לא שמענו מהם כלל ועיקר!

סיים השכן את סיפורו ואמר, בדורנו רווי הפראקים וההמבורגים, דור בו כל תלמיד, חכם ליהוי ורבי יתקרי, ואיצטלא דרבנן מעטפת כל בי רבנן, ראינוהו לגאון אדיר זה בצידי דרכים, בחליפה קצרה ובכובע פשוט, חשבנוהו לירא שמים, חשדנוהו בחסידות, אך שכזו גאונות ובקיאות, תשכון בתוכו, לא עלתה בדעתנו...

עוד אספר כי בכל יום ששי מר חמי זצ"ל היה הולך בפשטות לערוך קניות לכבוד שבת. וכשהיה מגיע הביתה, היה יושב במשך רבע שעה על הקבלה לבדוק שלא טעו בחשבון, ושילם על כל המוצרים שקנה.

בדיק בשמיה

הרב' צמח דניאל מאזוז שליט"א

בילדותי, פנה אלי יום אחד מורנו הרב רחמים זצ"ל ואמר לי: ישבת לי קושיא על רש"י בפרש קרח, רש"י כותב "פרשה זו יפה נדרשת" ולא מובן מה יפה בפרשה זו? עד שראיתי שמנין פסוקי הפרשה עולה כמו הגימטריא של שמך ואז הבנתי... הרב במרומי גילו זוכר שיש איזה ילד קטן שאפשר להעלות לו חיוך וטורח לקרוא לו ולשמחו.

כמאן דמנח בכיסיה

בנו הרה"ג רבי שלמה מאזוז שליט"א

לפני כמה שנים, כשאבא זצ"ל כבר לא הרגיש טוב, לא את הכל הוא זכר כמו שצריך. זה היה שבת וראש חודש, ואחרי התפלה הוא אומר לי: "שכחתי לומר מקדש השבת וראשי חודשים, אמרתי רק מקדש השבת". האמת היא שאני הייתי לידו ושמעתי אותו, הוא אמר הכל, הוא אמר את התפלה כסדרה. מה עושים? תגיד את ההלכה. נבהלתי, אני אגיד לאבא את ההלכה? מי אני בכלל. אז הוא אמר לי: "תגיד". אמרתי לו: "אני לא יודע, אבא יגיד לי איפה לחפש". אמר לי: "תפתח שואל ונשאל חלק ב' סימן ו'". פתחתי - בדיוק השאלה הזו: מי ששכח לומר מקדש השבת וראשי חודשים, וחתם בשבת בלבד. "תקרא מה כתוב". קראתי. "מה המסקנא?". יצא. אז בסדר, נחה דעתו. מה הוא אמר לפני חמש דקות הוא לא זכר? מה שכתוב בשואל ונשאל שלמד לפני 60 שנה הוא ידע, כי זה היה בדם שלו.

אבל לא רק ספרי תשובות של רבותינו חכמי ג'רבא, הרבה ספרים של ראשונים ואחרונים, כולם היו ידועים לו ופרוסים לפניו. הוא אמר לי פעם: 'עד חלק ז' של 'יביע אומר', אני יודע אותו בפירוט ובעל פה,

השולחן ערוך היה פרוס בפניו על פה. הוא אמר לי פעם כשהייתי בחור: 'אתה צריך ללמוד שולחן ערוך ולזכור אותו באופן כזה, שתדע מה כתוב בסימן פלוני באורח חיים, ומה כתוב באותו סימן בדיוק ביורה דעה, באבן העזר ובחושן משפט". וכדי להמחיש את הדבר, החל למנות בפניי בעל-פה רצף של סימנים מכל ארבעת חלקי השולחן ערוך, כשהוא מצביע על ההקבלה ביניהם ומצטט את תוכנם כאילו הספר פתוח לפניו.

הסכמה עם מכתב ברכה לחתונה

הגאון רבי אביה חדוק שליט"א

ביום ל"ג לעומר בצהריים, עלה הענן בהסתלקות מו"ר ועט"ר הפסקן המובהק ואח לברק, חסיד ועניו, וקרני ראי"ם קרניו, כמה"ר ר' רחמים אליהו מאזוז זללה"ה, שזכיתי ללמוד אצלו בימי חורפי בשנת התשס"ז ומעט משנת התשס"ח, טוב"י אה"ע ואיסור והיתר ועוד, וזכיתי להתקרב אליו מעט גם אחרי נישואיי ולבוא אליו מידי חג בימי חול המועד ולהקביל פני קדשו, והיה מקבלני באהבה וחביבות יתירה כדרכו בקודש לקבל כל אדם בסבר פנים יפות כאילו יש לו את כל הזמן שבעולם, והייתי מרגיש בביתו בנוח כאילו זה ביתי, מרוב מדותיו התרומיות והנאצלות. זיע"א.

ענוותנותו הרבה היא מן המפורסמות, וכמדומה שלא הניח בדורנו עניו כמוהו, שלא ידע כבוד מהו, עד כדי שבהילולא שהיו עורכים בישיבה תכב"ץ מידי שנה בשנה לכבוד רבי אבה'ו הגה"ק איש מצליח זיע"א, לא די שלא היה יושב בשלחן הרבנים (מלבד בשנים האחרונות שנחלש מאד), אלא היה יושב בכניסה לאולם בתור "משרד הישיבה" להחתים אנשים להוראות קבע וכיוצא. הנמצא כזה איש אשר רוח אלוקים בו? ולא בחנם זכה להעמיד בנים וחתנים רבנן מופלגים, וכדברי רש"י בפרשת נח על יקטן שלפי שהקטין עצמו זכה למשפחות אלו. ע"ע. ולא זו בלבד אלא שהיה מוקיר ורחים רבנן באופן מופלא עד מאד.

אנחנו נפרדים משרידי דור דעה, שלא שייכים לדור שלנו כלל, שכולו אוהב שוחד ורודף שלמונים, יתום לא ישפוטו וריב אלמנה לא יגש אליהם, רק רדיפה אחרי השררה והכבוד, התאוה והממון, מו"ר היה רחוק מכל זה כמטחוי קשת, לא כבוד ולא ממון, לא בגדי פאר והדר ולא בית משופץ ומהודר, כי אם בתורת ה' חפצו - אין לו בעולמו אלא לימוד תורה יראה ועבודה. [ונפלאתי לשמוע ממו"ר הגר"י הכהן נר"ו כי מוה"ר החסיד ציס"ע הרה"ק רבי ינון חורי זיע"א היה אומר שהוא לומד מרבנו זצ"ל איך להתפלל. כי היה מתפלל כעבדא קמיה מאריה, בנועם מלים מלה במלה וכולו מרוכז במחשבתו ובתפלתו]. ועדותי זו כי כמעט תמיד שהייתי בא אליו בימי חול המועד, היה ספר לפניו, ואפילו כשאוכל ספר לפניו. [וסיפר לי חתנו ידידי הגאון הדה"מ רבי אדיר הכהן שליט"א שכמה פעמים בקומו בבוקר והוא בבית חותנו הרב ע"ה ראהו ישן על כסא וספרו בידו, שישן מתוך הלימוד. עד כדי כך! ובשבת קודש הסעודות היו מתארכות, ורוב השיחה בד"ת, והיו הספרים נערמים אחד על אחד משני צידיו, לבתים לבדים. זיע"א].

בקיאותו העצומה בדברי הפוסקים ידועה ומפורסמת, ופעם הבאתי לו את קונטרס בית רחמים ח"ב שהוצאתי בזמנו, ועבר על המפתחות, ואמר בענין זה כך, ובענין זה מדבר חכם פלוני, ובענין זה חכם אלמוני וכן עזה"ד. ועם כל בקיאותו הענפה בהלכה, היה מיראי הוראה, והיה ניגש בחרדת קודש לפני שבא להורות הוראה. וכתבתי זה כאן - כי בדורנו הותרה הרצועה, ורבים מעמי הארץ ממהרים להורות, לשעה ולדורות, ועמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו, חדל עיון ההלכה מישראל חדל, ויתרגלו בקלות ההוראה ואין דורש ואין מבקש בעוה"ר.

חידש כמה הלכות יקרות, הלא המה בכתובים, ומקצתם נדפסו בשו"ת כסא אליהו ח"א ובהערות איש מצליח על משנ"ב ח"א וח"ב, ובייחוד בהערותיו בשו"ת איש מצליח לרבי אבה'ו זצ"ל - שטרח בו כל ימיו במסירות נפש של ממש, ויש שם תשובות ארוכות בעומק העיון ובבקיאות מפליאה בספרי הפוסקים, ועוד תשובות רבות קצרות וארוכות (ומעט מתשובותיו הקצרות נדפסו בחג הסוכות הא שתא בקונטרס קרני ראם, והמה יקרים מזהב ומפז רב), אשרי חכם לב השם בהם רעיוניו.

בזמנו שהוצאתי בבחרותי ס' "אשי ה'" ח"א, בקשתי ממנו הסכמה ולא אבה, וסברתי כי הוא מענוותנותיה דמר, אך ביום נישואיי (אחר כמה חדשים) כתב לי הסכמה עם מכתב ברכה לחתונה, ויתכן שסבר שאינו מן הראוי להוציא ספר בהלכה קודם הנישואין (ובהסכמתו שם היה כתם של קפה שנשפך שם, וכתב לי במכתב המצורף שאינו נקרא כתם, וציין לדברי הפוסקים בענין, כמדומה להרב גט פשוט, ואחר החיפוש מצאתיו שם בסי' קכ"ה סוף ס"ק ל"ז שכתב: וכ"ש דאם נפל מי עפצא או מי קאהו"י על הגט ועשה בו כתמים דאין לפוסלו כיון שהאות ניכר. עכ"ל), והדפסתי הסכמתו זאת בחלק ב' שיצא שנים רבות לאחר מכן, והבאתי לו את הספר ושמח בו ואמר כי הוא ספר נכבד מאד. ובקשתי ממנו שיכתוב מכתב ברכה גם על ספר זה, ואמר שישתדל, ולא איסתייעא מילתא, כי חלה בשנים האחרונות ולא היה כוחו עמו בריכוז ובכתיבה כאשר היתה באמנה אתו.

וב"ה אשר הניח ברכה אחריו בנים וחתנים רבנן, הקטון יהיה לאלף, ת"ח מובהקים, ידיהם רב להם להוציא לאור תעלומה - כתבי אביהם מו"ר זצ"ל, וכתבי זקנם הגה"ק איש מצליח זיע"א, ולהגדיל תורה ולהאדירה, כמסורת רבותינו נ"ע. זכות אבותם מסייעתם וצדקתם עומדת לעד, עדי נחזה כולנו בבנין ציון וירושלים במהרה בימינו. אכי"ר.

גנזי המלכות

תיעודים מגנזי העבר

מורנו רבי רחמים מאזוז זצ"ל בילדותו

מרן רבנו האיש מצליח מברך על כוס שבע ברכות בחתונת בנו רבי רחמים מאזוז זצוק"ל (המנהג בג'רבא שגם החתן לוקח כוס בידו המכיל כליטר)

מורנו רבי רחמים מאזוז עם אחיו מרן רבנו הגדול זצ"ל בקבר הרמב"ם בשלהי תשל"ג

תיאור חי של חג השבועות במחיצתו של מרן רבנו הגדול זצ"ל

מאת תלמידו הקרוב הרה"ג ר' יוסף אלוני שליט"א | לשמו ולזכרו תאוות נפש

לפני 3337 שנים זה קרה.

אחר הכנה של קדושה ופרישות במשך שלשה ימים, כולנו עמדנו שם בחרדת קודש. שקט מוחלט שרר בעולם. ואז נשמע הקול, קול ה' בכח, קול ה' בהדר: "אנכי ה' א-לקיך"! ה' עוז לעמו נתן, וזכינו לקבל את תורת השם תמימה משיבת נפש. נעשינו לאומה. וכמו שכותב רס"ג: אין אומתנו אומה אלא בתורתה. ומאז, מדי שנה אנו חוגגים את היום המאושר שבו קיבלנו תורתו תורת אמת. יום זה, הוא יומו הגדול של מרן זצ"ל. אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא.

חג השבועות במחיצתו של מרן זיע"א היה תענוג עילאי שאין לתארו. מרן עמוד התורה שכל כולו היה בוער כאש לקיים את כל דברי התורה הזאת, להמית עצמו על לימוד התורה בעיון עמוק ובתכלית היגיעה, להוקיר ולכבד עד קצה היכולת את לימוד התורה, את לומדי התורה ואת ספרי הקודש, היה מדבר ביום זה ממעמקי נפשו הטהורה על מעלת התורה ולומדיה. והיה יושב איתנו במשך שעות לקרוא ספר משלי ואזהרות כמנהג רבותינו. ננסה לשרטט מעט טעימות מחג השבועות בצל קדשו של מרן זיע"א.

בליל החג, מרן היה מדבר בנועם שיחו על מנהגי החג ועל מעלת התורה. "יש לתורה כח. התורה מלמדת אותנו איך להתנהג. התורה חוצצת בינינו ובין התאוות" (מתוך דרשת מרן זי"ע ליל שבועות תשפ"ג. מדי שבת ח"א עמ' 182 ע"ש). לאחר התפלה היינו מקיימים קבלת פני רבו ברגל, ומרן היה מברכנו בברכת: "מועד טוב ומבורך".

את הלימוד בליל החג, מרן זי"ע היה עורך בביתו. בנותן טעם לציין את דברי מרן זי"ע: "ליל חג השבועות יושבים כל הלילה ועוסקים בתורה. ויכוין שיהיה לו לתיקון כרת, וזה מכפר לאדם אם נכשל בחמץ בפסח או כרת אחר חלילה. וכשמתחילים את הלימוד לא יאכל שום דבר רק קפה ותה בלבד" (השיעור ח"א עמ' רמט-רנ. לב נאמן ח"א עמ' 73).

לפני חצות קוראים ק"ש (ולבא"ח עם כל הפסוקים הנהוגים לקרוא עם ק"ש שעל המטה). יש להוסיף שכשערכתי מודעה של זמני התפילות לבית הכנסת והבאתים למרן זי"ע להגהה כי על פיו ישק דבר, טרח להוסיף במודעה שעת חצות ושעת עלות השחר, לזכות הרבים לעשות כל דבר בעתו.

תפלת השחרית הקפיד מרן זי"ע שיעשו בזמנה ולא לפני הנץ. "יש להתפלל בהנץ החמה ולא להקדים. ואפשר למכור העליות או לומר איזו תפילה בזמן הפנוי שיש בין עלות השחר לתחילת התפלה. **וכי ישבנו כל הלילה ולמדנו, בשביל להתפלל בדיעבד?!**" (השיעור שם עמ' רסט).

בקריאת התורה בדרך כלל עלה מרן זי"ע לקריאת עשרת הדיברות. בשנים האחרונות ביקש שיזמרו הפיוט הנפלא "יום מעמד סיני" באמצע העליה, קודם קריאת עשרת הדיברות. וכשהתחיל מרן זי"ע קריאת עשרת הדיברות, נדמה בעיני שאני עומד בהתרגשות וברעדה בתחתית הר סיני ושומע את משה רבינו המוסר לעם ישראל את דברי ה'. בדיוק בהטעמה וברגש רב, קרא מרן זי"ע את העליה כשכל הקהל עומדים על רגליהם לכבוד התורה ונושא דגלה. "בקריאת עשרת הדיברות נוהגים להעלות רב המקום או חכם שבקהל ועומדים על רגליהם מתחילת העליה. ומ"מ מעיקר הדין אפשר לעמוד גם אם לא עלה תלמיד חכם, ועומדים מתחילת העליה" (שם עמ' רס). וכן הנהיג מרן בביהכנ"ס שלו."אם החילונים שלנו היו באים לשמוע עשרת הדברות, אולי היו חוזרים בתשובה" (מדי שבת שם עמ' 185).

בצהרי חג השבועות מרן זי"ע היה מגיע לבית הכנסת ומצווה לחלק חוברות 'תהלים מחולק', לסיים את התהלים בין כולם, כמ"ש הבא"ח שיש ענין לקרוא את ספר התהלים בחג השבועות, כי בו נפטר דוד המלך ע"ה. ואין קוראים כל התהלים, כיון שיש לקרוא ספר משלי ואזהרות ואין מספיק זמן.

לאחר מכן היו מתחילים כולם במנגינה המסורתית: "מגדל עז שם ה'" וגו'. ומרן קורא בנעימה ובמתיקות במנגינה המיוחדת את ספר משלי. כל מלה, סוכריה. "במשלי יש הרבה דעת והרבה חכמה. וכל המוסרים כתובים במשלי" (חדר הורתי ח"א עמ' כט). הרב קורא פסוק והתלמידים קוראים פסוק שאחריו. לאחר קריאת ספר משלי, מרן זי"ע היה בודק ושואל אם הביאו מהישיבה את הגלידות, ומורה לעשות הפסקה קצרה שבה יקיימו התלמידים את ה'חציו לכם'. אם כי בשמיעת הפסוקים מפי מרן זי"ע קיימנו כבר בהידור את ה'חציו לכם'...

לאחר תפלת מנחה של יום טוב, התחילו בקריאת האזהרות לרבי יצחק בר ראובן. האזהרות מתחילות בקטע "יום זה הוריד לבן שריד", שאותו קוראים בלחן המרגש שהלחין מרן זי"ע בשנת תשכ"ב בדרך לישיבה של הרב פינסון זצ"ל. "כשהמלים מפוצצות, הלחן מתרונן ועולה מאליו" (לב נאמן שם עמ' 74). ואז מתחילים את האזהרות של ר' יצחק בר ראובן ולאחריהם את של רשב"ג. בעונג גדול היינו מקשיבים לקולו של מרן זי"ע כשהוא קורא בית מהאזהרות. לפעמים, כשעלה חידוש ברעיוניו, היינו זוכים לשמוע דברי א-לקים חיים שנבעו ממוחו הטהור. מדי פעם, כשעשה אחד הבחורים טעות בניקוד או בניגון, היה מרן מעמידו על הדיוק והאמת. אי אפשר במלים יבשות ובקולמוס דומם להעביר את הרגשות המרוממים שחשנו שם. גן עדן בחיים. "מי שלא טעם אותם, לא ראה טעם שירה מימיו!" (השיעור ח"א עמ' רעו). "מי שלא טעם את טעם השירה הזאת, לא ראה חכמה מימיו" (שם עמ' רעז). "לקרוא ולטעום את האזהרות. תענוג לקרוא את זה. צוף דבש אמרי נעם מתוק לנפש ומרפא לעצם" (שם עמ' רעט).

לאחר קריאת משלי ואזהרות ולפעמים גם רות [אם אין זמן סומכים על מה שקראנוה בתיקון הלילה], היינו זוכים (לא בכל השנים) לשמוע שיחה חוצבת להבות אש ממרן זי"ע על מעלת לימוד התורה. ללא ווארטים מפוצצים או פלפולים אדירים, אבל במלים פשוטות וברורות, מתוך לב נאמן הספוג באהבה עצומה לתורה ולומדיה, הבוער כאש לכבודה, והחרד על כל תג ותג שבה, החדיר בנו מרן זי"ע את חשיבות התורה, את מעלת לומדיה, את כח התורה, את מתיקותה וערכיותה, את עליונותה מעל כל השרים ומעל כל כסף וזהב, את יחודיותה, ואת היותה כוללת כל הטובות שבעולם. "תלמדו תורה באהבה ובחיבה, בשמחה ובהתלהבות. תלמדו ותטעמו כל טעם של תורה" (חדר הורתי ח"א עמ' לג). "התורה מתוקה בלי שיעור, ארוכה מני ים, כמה שתלמד לא תשבע. יש בה עומקים וחכמות בלי סוף כפשוטו, ותמיד יש בה חידושים ואתה מחדש ושמח בה. ויש כאלה טוענים 'אין לי חשק' וזה מפני שלא טעמו את מתיקות התורה, כי ברגע שיטעמו ממילא יהיה להם חשק. וכמו שאין צריך לשכנע ילד לאכול ממתק, ותמיד יש לו רצון וחשק לעוד סוכריה, ככה התורה ויותר מזה. וזה אושר ומתיקות שלא תמצא בשום חכמה אחרת" (שם עמ' עג. מתוך דרשת מרן זי"ע ביום שבועות תשע"ח). אשרי אזן שמעה כל אלה! מי יתנני כירחי קדם, בהלו נרו עלי ראשי.

כאן המקום להביא את קריאתו הקדושה של מרן זי"ע לכל בני ספרד: **"כדאי שכל אחד יארגן קריאת אזהרות בבית הכנסת שלו, ומי שזוכר את המנגינות הוא יקרא, וכולם ילמדו את זה, כי חשוב מאד ללמוד דבר זה. "צוף דבש אמרי נעם מתוק לנפש ומרפא לעצם"** (השיעור שם עמ' רעט). מרן זי"ע אף הביע מורת רוח מחכם ספרדי (אף שהעריכו מאד!) שלא הנהיג זאת ומסר שיעור תורה רגיל. והיה מאד מעורר ומזהיר על חשיבות הענין לשמר מנהג יקר זה. ואשרי הזוכה! יה"ר שנזכה לקבל את התורה באמת בחג השבועות הבא עלינו לטובה, מתוך שמחה נחת ושלוה. אכי"ר.

דברי קינה נהי ומספד

אחר מיטת מרן הגאון החסיד רבי רחמים אליהו מאזוז זצ"ל

בליווי עדויות נדירות ומאלפות

מאת חתנא דבי נשיאה הדיין המצוין הגאון רבי אדיר כהן שליט"א

כרעם ביום בהיר, הגיע לאזנינו שמועה רעה, מחלה ונוראה, בפטירת איש צדיק חי, רב חמ'א גאון עולם בתורתו וביתר שאת בצניעותו, מגלה טפח ומכסה אלפיים, כקש"ת מהר"ר **רחמים אליהו מאזוז** זצוקללה"ה, אשר נסתלק לבית עולמו אחר יסורים קשים ומרים, ביום שמחת רשב"י בל"ג לעומר התשפ"ו, בהיותו כבן שבעים ושבע שנים ומחצה.

רבינו הגדול מרן הגאון מו"ח ועט"ר זצ"ל נולד בי"ז כסלו התש"ט, למר אביו הגדול מרן הגאון הקדוש איש מצליח זצ"ל בעיר תונס הבירה, כאח שלישי לאחיו הגדולים, מרן ראש הישיבה הגאון הנאמ"ן זצ"ל ויבל"א מהר"ר צמח מאזוז נר"ו. וידוע מה שאמר עליהם אביהם הגדול "רבי מאיר מעיין, רבי צמח חסיד, ורבי רחמים פוסק".

ואכן גדול מאד היה בידיעתו ובקיאותו בכל ספרי הפוסקים, ובעיון ישר ועמוק נחית לעומקא דדינא. וכבר במעלליו יתנכר נער, ואביו הגדול הרבה להשתעשע עמו בדבר הלכה, והרבה לציינו לשבח בשו"ת איש מצליח בכמה מקומות, לדוגמא, בחלק א' (חאו"ח סימן ז') כתב: עד האידנא שלהי אשתקד התשכ"ז, ראה זה חדש, הרגיש בני יקירי, ראי"ם צעירי (רחמים אליהו מאזוז) יצ"ו, בתפלין שקבלו תלמידי ישיבתנו כסא רחמים ספרדית וכו'... ולענין הדין... הנה **בני ראי"ם יצ"ו הנ"ל, עמד וימודד ארי"ש** בדברי הרב משבצות זהב, והרב נשמת אדם, ורבנו זלמן, והרב אניה דיונה והרב מלאכת שמים, והרב עולת תמיד, והרב בית דוד, והרב צמח צדק, והרב כהונת עולם, וזאת הלכה העלה... עכ"ד בני יצ"ו. **ואישר חיליה לאורייתא**... (והאריך הרחיב לפלפל בדבריו). וזה כשהוא רק בן ח"י!! ואף ציין במקומות רבים בספרו איש מצליח שהראהו בנו לספרי תשובות שדברו באותו ענין (כגון בשו"ת איש מצליח ח"א חאו"ח סי' ח' במילואים אות א' ואות ב', סי' י', סי' י"ד, וח"ב חאו"ח סי' כ"ט, ועוד), וזאת על אף גדולתו העצומה של מרן איש מצליח בשדה ההלכה. וכלשונו של אחיו הגדול מרן ראש הישיבה זצ"ל (בדברי ברכתו לספר כסא אליהו): וכבר מנעוריו היה אבא מארי הגאון זצ"ל נותן לו שאלות בהלכה לעיין בהם, כי היה בקי בספרי אחרונים ושו"ת, ובישיבה מכונה "הגאון הפוסק".

לפני היותו בגיל עשרים הקים את ביתו עם הרבנית תבל"א בתו של הצדיק בנש"ק רבי מרדכי חדאד זצ"ל, והתגורר סמוך לחמיו בעיר התורה ג'רבא, ובהמשך חזר לעיר הבירה תונס בצל אביו הגדול, עד שעלה הכורת ימ"ש, וברצח אביו הגדול בטבת תשל"א, שמו פעמיהם כל האחים לאה"ק, וחזרו להקים את הישיבה בעי"ת בני-ברק (יחד עם רבי שמואל עידאן ואחרים) ואחר כמה נדודים הגיעה הישיבה למשכן קבע ברחוב הרב עוזיאל, תל תלפיות.

רבינו על אף היותו משלושת האחים המנהיגים והמנווטים דרכה של הישיבה, לרוב צניעותו הגדולה הצליח להיות בהסתרה שבתוך ההסתרה, ולמרות גדולתו העצומה בכל מכמני התורה, היה יושב שעות רבות במשרד הישיבה לספור כסף של הקופות ולכתוב קבלות, וכן לעבור על דוחו"ת העובדים והאברכים מידי חודש בחודשו, וכן בהילולא השנתית הגדולה של הישיבה, באופן קבע (מלבד השנים האחרונות שנחלש) יושב בכניסה לאולם לקבל תרומות לישיבה ולכתוב להם קבלות. וכשהיה צריך לכתוב תפקיד בדברים רשמיים, היה כותב על עצמו "אברך". מעטים ידעו שמתחת למעטה הפשטות של האי גברא רבא שהיה הולך בצדי הדרכים עם סל בידו, מסתתרת דמות של אחד המיוחד מגדולי הגאונים והצדיקים שבדור.

בישיבה היו יודעים כשצריך מקורות לעיין באיזה ענין הלכתי ולא מוצאים, הולכים אל הרב, ושואלים מי כתב על זה ומה כתב, ובתחילה היה דרכו להתחמק, ושותק כאומר איני יודע, ולאחר קצת לחץ, עונה בהססנות אולי בספר פלוני במקום פלוני כתב בזה, וכמדומה גם בספר אלמוני כתב כך וכך, תבדקו ותראו. למותר לציין שכדבריו כן היה. לא כולם ידעו על כך, אך מי שזכה להכיר ידע שעומד לפניו אחד המיוחד מגדולי הדור. וכמו שהטיב להגדיר זאת אחד מבוגרי הישיבה ורבניה הגאון המנוח רבי משה חורב זצ"ל בהקדמתו לספרו תורה מסיני (חלק ב' והלאה): "וכמו כן הייתי נכנס להמתיק סוד בחדרו של הגאון הצנוע אשר מתראה כשועל, ולבו כלב הארי, וכל העומד במחיצתו, נפעם ונבהל ומשתומם מגודל ידיעתו הרחבה והמקיפה בשדה ההלכה, ואשר כל רז לא אניס ליה, רבי **רחמים מאזוז** ה' ישמרהו ויחייהו...".

אגב, שמעתי פעם מהגר"מ חורב, שפעם נכנס אליו למשרד, נעל את הדלת, וביקשו "פשוט בגדי ענוה", ואחר לחצים החל לבוחנו על כל דבר מהגמרא שיאמר לו היכן נמצא בשלחן ערוך. ואכן ידע כל דבר בציון הסימן המדויק.

במשך עשרות שנים (מלבד האחרונות שנחלש) בהילולא המרכזית של אביו לא ישב בבמה, רק בכניסה לאולם לכתוב קבלות לתורמים. וכשבא אחד ושאלו למה לא יושב בבמה, השיב שם זה רק הרבנים, ואני עובד במשרד הישיבה.

פעם היינו בבית-הכנסת הסמוך לביתו בערבית של מוצ"ש, ולפני ערבית דרש רב אחד, והזכיר בין דבריו סיפור על הש"ך בעוף שהיה בו מחט, והיה שייך לו ואמר שהעוף טהור, והרב של המקום אמר לש"ך שזה טרף, וכששאל למה, הראה לו בש"ך סי' ט"ל שזה טרף, ואמר הש"ך שאכן אין אדם רואה חובה לעצמו (ויש כמה גירסאות לסיפור, עיין בספר ענף עץ אבות עמ' רס"ג). בדרך לבית שאל אותי בתום לב, "לא זוכר שהש"ך דן בסי' ט"ל במחט, כי זה בעיקר בסי' נ"א, האם ידוע לכבודו איפה הש"ך?". אמרתי לו מן הסתם הדרשן סתם זרק סימן להראות כאילו הסיפור אמיתי, ולא העלה על דעתו שבין הקהל נמצא אחד שכל הש"ע והאחרונים עם סימניהם מול עיניו.

זכורני שנכנסתי בעבר (יחד עם גיסיי בני הגאון המנוח) אצל הראשון לציון הגרש"מ עמאר, ואמר: "אולי אתם חושבים שאתם מכירים את מר אביכם, **אבל באמת אי אפשר להכירו**", וסיפר שהיה רבות מתייעץ עמו בהיותו שכן בכל ענייני בית-הדין המורכבים, והיה רבינו בעל תפיסה מהירה לתפוס כל הענין, והיה מרמז לו לעיתים לעיין בספר פלוני ופלוני שכתב בזה, ובספר פלוני שחילק בזה איזה חילוק, והם ספרים נדירים ומונחים בראשו, והכל בלשון מסופקת ובענות חן. גם אחר ההלויה בא הגרש"מ עמאר לרבנית שיבל"א ואמר לה: "זכית לשרת את אחד המיוחד מגדולי הדור ממש ללא כל גוזמא", והמשיך לדבר עוד קצת עד שהתמלאו עיניו דמעות ופסק.

חלק גדול מיומו העמוס היה מוקדש לבירור תורת אביו הגדול "איש מצליח" שהיה לומד כל כתביו בעיון נמרץ ומוסיף כהנה וכהנה בהגהותיו המאירות. כשיצא כרך ג' של שו"ת איש מצליח, והגיע לידיו של הגאון רבי שלום משאש רבה של ירושלים, נתפלא עד מאד על גודל גאונותו של רבינו, ועד אז חשב שמכיר בעיקר את מרן ראש הישיבה ואחיו הגאון הרב צמח (שהיה אז מנהל הישיבה), ומידיעותיו של האח השלישי שהיה תמיד שותק לא ידע מאומה, ושלח מכתב בהתפעלות עצומה, וכתב בין דבריו: ושמחתי לראות חדשות מבנו הצעיר הגאון רא"ם שליט"א, **שלא ידעתי עד כה, בהערותיו הנפלאות והנשגבות**, בחכמה בינה ודעת, כרעא דאבוה, הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום... (נדפס בראש כרך ד').

אך להוציא ספר בפני עצמו, בענוותנותו לעולם לא הסכים, רק בהגיעו לגיל שבעים הוצאנו יחדיו (בני ביתו) בהפתעה גמורה שו"ת כסא אליהו חלק א'. ובהיות ופחדנו פן יקפיד, הדגשנו מאחורי השער שזה "מהדורת בקורת" (אף שיצא באלף עותקים). הגרש"מ עמאר שגם פחד מקפידא, אמר לנו "אם תראו שמקפיד, תגידו לו ראש הישיבה ורבי צמח אמרו להוציא, **ואני יודע שלעולם לא יעבור על דבריהם**". גם גיסו הגר"י ברדא בדברי ברכתו לספר כתב "לבל תהיה קפידא מאת האדון".

תקופות ממושכות הייתי גר עמו בביתו, וראיתי בעיני איך לילה כיום יאיר כחשכה כאורה, עד השעות הקטנות של הלילה הוא רכון על תלמודו כשערמות ספרים על השלחן. ולעיתים קורה שבבוקר רואים את הרב

רדום על הספרים. בכל השבוע השלחן בסלון מלא וגדוש בספרים שלומד בהם בעניינים שעוסק בהם באותו זמן. ורק לפני שבת מרימים את כולם בערימה על שני כסאות, כדי לערוך את השלחן לשבת. וכן במהלך סעודות השבת (מלבד השנים האחרונות שנחלש) היה מאריך בהם מאד בדברי תורה ומשא ומתן של הלכה ופותח תוך כדי הסעודה כמה וכמה ספרים (לעתים שכח עצמו בלימוד בסעודה, עד שעבר חצות לילה ואמרו לו "הילדים עייפים, בא נזמן").

לרוב ענוותנותו לא היה פונה אף לחתניו בלשון נוכח רק בלשון שלישית "כבודו אמר" וכיוצא. וכן לעולם לא סתר דבריהם. בעבר הייתי בא אליו בפסקנות כך וכך יוצא להלכה, מה דעת הרב? ובזה כמעט ולא היה מגיב. עד שלמדתי שצריך לפנות אליו: לכאורה כך וכך וכיצד נכריע בדבר? ורק אז היה פותח פיו ואומר "מסתמא כבודו ראה מה שכתב פלוני, ומה שחילק בספר פלוני", ו"כמדומה שגם בשו"ת פלוני כתב לחלק בזה כך וכך". וספיקות שלו היו בגדר ודאי.

פעם אחת הייתי אצלו ביום ששי בתחילת חודש ניסן תש"פ, שאז היה נגיף הקורונה בעוצמתו, ודנו בענין "מנייני מרפסות", והתקשר אליו אז אחיינו הגרמ"ח מאזוז אם אפשר לסמוך על זה, והייתי לפניו ואמרתי לו מאיש מצליח ח"א (סי' י"ג) יוצא להקל. ומיד השיב לשואל "פלוני אומר שמותר ע"פ איש מצליח". ושאלתיו ומה דעת הרב, לא השיב, רק אמר כבודו כבר הכריע. רק כשיצאתי מהבית, וליתר דיוק חשב שיצאתי, ראיתי שפתוח שוב איש מצליח ומעמיק חקר לעיין בזה, כדי להכריע גם לעצמו, ובסופו של דבר עשה מעשה לסמוך על כך.

בהיותו בהסתרה שבתוך ההסתרה גם השכנים לא ידעו מאומה מגדולתו, רק חשבוהו לצדיק וישר צנוע ועניו. פעם אחת בפורים נכנסו כמה שכנים ממשפחת פרקש, ואמר אחד מהם "בא נרים את שר התורה", ולפליאת כולם למה מכנהו כך, אמר, השכן הרב יחזקאל פלס (שהוא דיין גיטין בביה"ד של הרב קרליץ) אמר להם, אתם לא יודעים מי זה השכן רבי רחמים, היה להם שֵׁם ספרדי שהסתפקו איך לכותבו בגט, וכמה חיפשו לא מצאו ידיהם ורגליהם, ולבסוף אמר יש לנו שכן שאביו היה דיין בתונס, אולי שמע מזה איזה דבר מאביו. וכשבא אליו הראהו בענוה בכמה וכמה ספרים שדברו בשם זה. והתפעל רבות מגודל ידענותו אף בפרטי הלכות גיטין. לימים בתוך השבעה הגיע הדיין הרב פלס עצמו לנחם ומכתב מו"ח רבי רחמים בידו, והוא לגבי שם "לכדר" ששאלו אם לכתוב בכ"ף או בח"ת, וענה להם שהדבר פשוט בכ"ף ועד שישאלו על זה יש לשאול אם בדל"ת או בצד"י (כמשפט דל"ת דגושה בערבית), וציין לכמה ספרים שדברו בזה. וסיים בענוה שהספרים מסתמא ידועים להם ומה שצריכים יצלם להם.

פעם אחת הבאתי פרי חדש לפני הקידוש של ליל שני של ראש השנה (לחוש לדעת מרן בש"ע סי' ת"ר), וראיתי שלפני שבא לאחוז בכוס פונה לאחוריו מציץ בכף החיים שם, ושוב לקח את הפרי חדש וכיוון לצאת בו יד"ח שהחיינו, והבנתי שבדק בכה"ח שם (סק"ז) האם האר"י התנגד ללקיחת פרי חדש, וממילא גם הוא לא יקח, או שרק א"צ להקפיד ולחפש אחריו, וממילא יוכל לקחתו.

ומלבד גדולתו בתורה, היה מתנהג בחסידות, תפלתו היתה כמונה מרגליות, ספר "לשון חכמים" לא זז מעל שולחנו, וקורא מתוכו תפלות תדיר. כך ש"פת שחרית" הדלה שהיה אוכל היתה לוקחת זמן רב עם לימודים וקריאות לפניה ואחריה. וכן היה מקפיד בקריאה של שאר התיקונים בז' אדר ובפסח שני (הילולא דר"מ) ול"ג לעומר, ובחודש אלו תיקוני הזוהר.

כל ענייני ההלכה היו אצלו בתכלית הדקדוק, והחמיר על עצמו גם במה שסבר להתיר, לכן לא היה אוכל פלפלים (גמבות) לחוש למה שכתב מר אביו באיש מצליח (חלק ב' חיו"ד סי' מ"ג והלאה) שזה ערלה (אף שהוא עצמו בהגהתו שם כתב להקל). רק בשנות השמיטה כשיש פלפלים מחו"ל. וכן לא היה אוכל אורז בפסח אחר שכן נהג אביו (אף שלבניו היה נותן לאכול). ועוד חומרות רבות.

גם כשרצה להוכיח היה מוכיח בעדינות ובלשון עוקפת. למשל, רעייתי בתו שתבל"א היה לה בימי רווקותה חשבון בבנק מסוים הסמוך לבית, ואחר החתונה עברנו לבנק אחר בחשבון משותף. הרב ראה שכל חודש ממשיך להגיע לביתו מהבנק הראשון, והבין שהחשבון שם משום מה לא נסגר ולחנם יורד מהכסף. פעם שבאה לפניו, פתח לפניה את הגמרא בב"מ (כ"ט ע"ב) וקרא: "אמר רבי יוחנן מי שהניח לו אביו מעות הרבה ורוצה לאבדן, ילבש בגדי פשתן וישתמש בכלי זכוכית וישכור פועלים ואל ישב עמהן". והוסיף בחיוך: ואם היה רבי יוחנן בזמן הרבנית פלונית, היה מוסיף דבר רביעי שישים כסף בבנק ולא ישתמש בו עד שיגמר"...

כיוצא בו, פעם חשב בנו הרב אוריאל להוציא ספר "שערי רחמים" הכולל תפלות מהגרי"ח לימי העומר, ומטרתו לקרוא על שם אביו. וכשהביא הגליונות לאביו הגדול, שתק, רק בסעודה אמר: "רבי אוריאל יודע שיש לו אבא עם הארץ, ומה ישאר ממנו, לכן עושה ספר על שמו". וזה הספיק להבין שאין רצונו בכך, ומיד בנו אמר לו שזה לו על שמו רק על שם ימי הרחמים וכו'.

עוד כיוצא בזה, ידוע שהחמיר מאד בשבת לא לפתוח בקבוקים וכיוצא בשבת. פעם אחת ראה נכד (בן בתו) פותח ממתק, אמר לו בעדינות: "פעם אחרת תקרא לסבא ביום ששי שיפתח לך את השקית לפני שבת". הנכד שהרגיש כשוה בין שוים לרוב הענוה מיד ענה "אבא שלי מתיר". והרב כמובן שתק ולא יסף.

החמיר מאד לא לטלטל גם בשכונת רמת-אלחנן שרבים סוברים שמותרת בטלטול אף לספרדים. זכורני פעם שבני הגדול כשהיה קטן לא הרגיש טוב בליל שבת והיה צריך לקחתו ל"עזר מציון", שלח אל משפחות ילדיו הגרים בשכונה אם יש איזה ילד או ילדה מתחת לגיל מצוות שעדיין לא ישן בשביל שיבוא לטלטל את העגלה.

בשנים האחרונות נחלש מאד, והתייסר ביסורים קשים ומרים, עד שכל תזוזה היתה מלווה בכאבים גדולים, וקיבל הכל בדומיה והצדיק עליו את הדין. בניו ונכדיו המסורים היו מארגנים תדיר תפלות בביתו, ולעיתים היו מביאים גם שכנים להשלים מנין, והיו משתאים לראות את גודל התמסרותו של הרב בתפלה, איך מכניסים לו את החליפה כשהוא גונח מכאבים מכל תזוזה, אך לא מוותר להיות עטוף בתפלתו, ואיך עומד בעמידה כשהוא נתמך מימין ומשמאל כל התפלה בהיות ולא יכול לעמוד לבד, ולעולם לא היקל להתפלל בישיבה רק כשכשל כח הסבל ממש.

עד שלמגינת לב ביום ל"ג לעומר לקראת השעה שלוש השיב את נשמתו הטהורה, ביום הילולת קדוש ה' רבי שמעון בר יוחאי שהיה גם כן תקופה ארוכה בחייו מסתתר במערה ועוסק בתורה בשקידה, ובזעיר אנפין כך היה מו"ח ועט"ר. ולמחרת יצא מסע ההלויה מביתו, ולאחר מכן בישיבה, ולאחר מכן בהר הזיתים שם נטמן צמוד למר אביו הגאון הקדוש איש מצליח זצ"ל. במקומות אלו הוספד על ידי גדולי ומאורי הדור מרנן הראשונים לציון הגרש"מ עמאר והגר"ד יוסף, ואחיו ראש הישיבה הגר"צ מאזוז, ועוד רבנים, ובהם גם בניו וחתניו הגאונים, במעמד אלפים מאחינו בית ישראל שבאו לחלוק לו את כבודו האחרון.

ואף שידעתי שלא זכינו להכירו כל כך באשר היה "אמון מופלא, אמון מכוסה, אמון מוצנע" (כלשון אחיו מרן ראש הישיבה בברכתו לספר כסא אליהו). מכל מקום יש בזה מעט בכדי להבין את גודל האבידה שאבדנו. ה' ימלא חסרוננו, וימהר לגאלנו, וגם נזכה לראות בכתביו הרבים יוצאים לאורה, ובקרוב ממש נזכה לתחיית המתים בחן וחסד וברחמים. אמן.

הגאון רבי אליהו ענקרי זצ"ל
יומא דהילולא - ג' בסיון

חושך שהוא אור

פעם שוחח רבי אליהו עם הגאון הגדול רבי דב לנדו שליט"א על ענייני השעה, ורבי דוב התבטא בצער על מצב הדור ואמר: 'הכל חושך!'. נענה רבי אליהו ואמר: "**חושך ענן וערפל - כך ניתנה תורה לישראל!**"... רבי דב נהנה מאד מהתשובה, והנהן ואמר: "אכן כן!".

אוי או טוב

באחד הביקורים של רבי אליהו אצל מרן רבנו הגדול זצ"ל בבית החולים אחרי נפילתו בשנת תשל"ד, ביקש רבי אליהו למצוא דרך לעודד את רבנו ואמר לו: "אני בטוח שיהיה לרב טוב, כי אתה נמצא בביתן 17 בגימטריא "טוב"! השיב לו רבנו הגדול בחיוך מיניה וביה: "גם "אוי" גימטריא 17"!...

"הלו" הראשון

שאל פעם "מי הראשונה שאמרה 'הלו'?", וענה "אתון בלעם, שנאמר '**הלו** אנכי אתונך...'" (ע"פ במדבר כ"ב ל').

הנס עם הכסא

פעם הפליג נכדו רבי יצחק לספר על סיפורי ישועות שפעל ועשה. הדבר היה למורת רוחו, ומיד אמר לנכדו "תספר גם על הנס עם הכסא...". ואז סיפר שהתיישב על הכסא בחדרו, וראה זה פלא מיד סיים הכסא את תיקונו בעולם ונשבר... וכך הסיח את דעת הנוכחים.

חבל בירושה

רבי אליהו חי בפשטות גדולה כידוע, עד שאפילו לא היתה ברשותו דירה וכיוצ"ב. פעם שאלו מישהו מה הוא השאיר לילדיו אחרי מאה ועשרים. נענה לו אליהו: 'חבל נחלה', והסביר: 'חבל פשוט בעשרים שקל מהטמבור...'.

הרופא שגרוע מלבן

הגאון רבי ינון חורי זצ"ל סבל פעם מכאבי שינים חזקים, וכשהלך לרופא שינים, במקום לטפל רק בשינים הכואבות, עקר לו את כל השינים העליונות ושם תחתם שינים תותבות. אחר כמה ימים אמר רבי ינון לרבי אליהו שהיה מקורבו בנימת תרעומת: "הרופא שינים הזה גרוע מלבן הארמי... שלבן רק **ביקש** לעקור את הכל, ואילו הרופא הזה עקר את הכל בפועל".

"מלאכים עולים ויורדים בו"

במשך שנים רבות היה רבי אליהו מתגורר בבנין עתיק יומין בקומה רביעית, וכמובן ללא מעלית. במשך השנים שרבינו בא בימים, רצו קרוביו לשמחו, ואמרו לו שהם מחפשים לו דירה בקומה נמוכה, שיהיה לו קל לעלות ולרדת, אך רבי אליהו דחה אותם על הסף, ועל השאלה על שום מה? אמר להם: כשאני גר בקומה רביעית, למעלה, אני מרגיש קרוב יותר לקב"ה!...

מעשה במחשבה

מה העדות

הבניין הגדול עמד דומם, כעד אילם לסוד שלא נודע. שני אישים נכנסו בשעריו ולא שבו עדיין, והמסתורין אשר אפף את נסיעתם ריחף באויר, כענן דק הממתין להתפזר.

היה זה באחד הימים, כאשר פנה מוה"ר רבי אליהו ענקרי זצ"ל אל אחיינו, הרב יהושוע מנוחין שליט"א, ושאל "יש לך רכב, נכון?".

הרב מנוחין, אשר עמד לימין דודו הגדול בכל מה שהצטרך לאורך השנים, השיב: "אכן כן, לאן הרב צריך להגיע?".

רבי אליהו לא האריך בדברים, כמי שענייניו נתונים תחת משקל של שליחות:

"קח אותי בבקשה לביתו של הגאון הרב ציון בוארון שליט"א. אני צריך שגם הוא יגיע".

דבריו נאמרו בפשטות, אך היה בהם נופך של דחיפות שאינה נזקקת להסברים. הרב מנוחין לא הוסיף לשאול. לא מתוך חוסר סקרנות, אלא מתוך היכרותו העמוקה עם הדוד הגדול, שכל מעשיו לשם שמים. הוא התניע את הרכב והחל בנסיעה.

אך לא חלפו רגעים ספורים, והנה הוא מבחין בדבר תמוה: רבי אליהו אינו מתיישב לידו, אלא פונה אל המושב האחורי. "רבי אליהו!" קרא האחיין בפליאה, "הרכב נמוך מאוד מאחור, כדאי שתשב לידי, במושב הקדמי!".

אך רבי אליהו נענע בראשו לשלילה, בקביעות שאינה משתמעת לשני פנים: "אני חייב לכבד את הגר"צ בוארון. הוא דיין ותלמיד חכם חשוב!".

ניסה הרב מנוחין לשוב ולדבר על לבו: "אבל הרב עצמו גדול בתורה ובקומה! יהיה זה קשה לשבת כך...".

אולם רבי אליהו לא שעה לדבריו. בענוותו הגדולה, התיישב מאחור כשהוא כפוף מעט, כובעו לראשו ומזוודתו לצדו. וכך נסעו.

בהגיעם לביתו של הגאון הרב בוארון, עלה הרב לרכב והתיישב. אך מיד הבחין במחזה הבלתי רגיל: רבי אליהו יושב מאחור, גופו כפוף.

"רבי אליהו!" פנה אליו הגר"צ בוארון בתמיהה, "בא, שב במושב הקדמי!".

אך שוב, באותה עקשנות של כבוד התורה, סירב רבי אליהו. משנוכח הרב בוארון כי אין הדברים ניתנים לשינוי, התרצה וישב הוא מקדימה.

הרכב יצא לדרכו. רגע של שתיקה השתרר, ואז שאל הרב בוארון: "לאן נוסעים?".

הרב מנוחין, אשר ישב מאחורי ההגה, כמעט ואיבד את אחיזתו מרוב פליאה. "גם הרב בוארון אינו יודע?" הרהר בלבו. מסתבר, כי אף הוא נענה לבקשה מבלי לדעת את יעדה.

רבי אליהו השיב בפשטות: "פנינו מועדות למפעל בדרום הארץ".

לא נוספו הסברים. הדרך נמשכה בדממה. כאשר הגיעו אל המפעל, ירדו שני הרבנים מן הרכב ופנו פנימה. שערי הברזל נסגרו אחריהם, והותירו את הרב מנוחין ממתין בחוץ, לבדו עם מחשבותיו.

הזמן חלף. השמש נטתה מעט ממסלולה, והצללים התארכו. הרב מנוחין לא ידע מה מתרחש בפנים, אך בלבו הרגיש כי מדובר בדבר-מה חשוב, אולי אף גורלי.

לבסוף, נפתחו השערים. שני הרבנים יצאו, ופניהם מאירות. קורת רוח מרובה הייתה נסוכה על פניהם.

"המתנתי שהם יכנסו לרכב" מספר הרב מנוחין, "ואז פניתי לרבי אליהו: 'אולי כעת הרב יוכל לגלות לי מה פשר הנסיעה הזו?'".

רבי אליהו חייך את חיוכו המפורסם והחל לספר:

היו אלו ימים של עליית בני העדה האתיופית לארץ הקודש. עלייה רבת משמעות, אך גם רבת אתגרים. קשיי הקליטה היו רבים, והלב נכמר למראה המשפחות שנאבקו למצוא את מקומן.

אחד התחומים הקשים ביותר היה החינוך. מוסדות קיימים התקשו לקלוט את ילדי העולים, והקמת מוסדות חדשים דרשה משאבים שאין בנמצא.

והנה, התגלגל לידיו של רבי אליהו מקרה של מוסד אשר נוסד במיוחד למען ילדי העולים - להנחיל להם תורה ודרך ארץ. אך המוסד עמד בפני משבר קשה. כספו אזל, והמשך קיומו עמד בסכנה.

לא איש כרבי אליהו יעמוד מנגד.

וכאן נרקמה עצתו: בעל המפעל אליו נסעו - אדם שאינו שומר תורה ומצוות - היה מבני העדה הטריפוליטאית. והגר"צ בוארון, אף הוא מאותה עדה.

"אם כן," אמר רבי אליהו, "הוא מחויב לשמוע לו".

ולא זו בלבד, אלא שהגר"צ בוארון היה חתום על פסק הלכה המכיר בבני העדה האתיופית כיהודים גמורים. נמצא, שגם הם בכלל עדתו הרוחנית.

"אם כן", סיכם רבי אליהו, "יש כאן חיוב כפול - מצד עדתו ומצד פסקו".

כך הגיעו יחד אל בעל המפעל, בכוח של אמת. בכוח של אחריות לגורלם של הילדים הרכים. בכוח של תורה.

ומה הייתה התוצאה?

רבי אליהו הביט באחיינו, וחיוך קל על שפתיו: "ומה אתה חושב? הוא אכן תרם".

הרכב המשיך בנסיעתו, אך עתה הייתה הדרך מוארת באור אחר. לא אור גשמי, אלא אור רוחני של זיכוי הרבים, של חכמה וענווה, ושל מסירות אין קץ.

לנפש תדרשנו

הגאון רבי יורם חדאד שליט"א משגיח בישיבה קטנה "כסא רחמים"

נעשה ונשמע

בגמרא (שבת פ"ח סע"א וע"ב) מובא המעשה הבא: ההוא צדוקי דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתא, ויתבא אצבעתא דידיה תותי כרעא, וקא מייץ בהו, וקא מבען אצבעתא דמא. א"ל עמא פזיזא [-נְמהר] דקדמיתו פומייכו לאודנייכו [קודם ששמעתם אותה היאך היא קשה ואם תוכלו לעמוד בה, קבלתם עליכם לקיימה], אכתי בפחזותייכו קיימיתו. ברישא איבעיא לכו למשמע אי מציתו קבליתו ואי לא לא קבליתו. א"ל אנן דסגינן בשלימותא [התהלכנו עמו בתום לב כדרך העושים מאהבה וסמכנו עליו שלא יטעננו בדבר שלא נוכל לעמוד בו] כתיב בן "תומת ישרים תנחם", הנך אינשי דסגן בעלילותא כתיב בהו "וסלף בוגדים ישדם", ע"כ לשון הגמרא בשילוב פירוש רש"י.

מה בעצם רבא ענה לו, שאנחנו אכן תמימים? האם באמת ראוי לפעול בלי לבדוק? כאשר אנחנו רוצים לקנות מוצר יקר האם לא נחקור אם זה טוב או משתלם וכו'? זה נראה חוסר אחריות.

ואם כוונתו לומר שעם ישראל סמך על ה' לאחר שה' הוציאם ממצרים בנסים ונפלאות וכו', העיקר חסר מן הספר.

הנה כדי להבין את תשובת רבא נקדים את דברי רבינו יונה בפירוש הפסוק שציטט רבא "תומת ישרים תנחם" - שלמות המדות המגעת אל הישרים מתולדת יושרם, כי יושרם תגבירם בכל אשר יגבירו תאוותם והרגל הנהגתם לקנות המידות הטובות הוא **תנחם לשמרם מכל מכשול במעשיהם** כמו שכתוב **בהתהלכך תנחה אותך** וכו'. "וסלף בוגדים ישדם" - וסלף בוגדים הוא העקשות וחילוף המידות הטובות המגיע להם ממידת הבגידה, כי הם מתחזקים בכל יום בפועל מידת בגידתם וכוח תאוותם להיפך היושר, ועל ידי כן קונים המידות הרעות. **והסלף ההוא ישדם שלא ימשלו לשוב אל הנכונה** מענין שנאמר: "ואוילים בחסר לב ימותו". עכת"ד כאשר האדם שואף אל היושר, הוא מגיע לדרך הישרה - דרך **שמובילה אותו להחלטות נכונות,** יש לו הרגש נכון בבחינת **"ונפשי יודעת מאוד".**

רבא אמר לו: אנחנו שהלכנו בתום לב, עלינו מתאים הכתוב "תומת ישרים תנחם", כלומר, **התום לב גרם לנו להגיע להחלטה נכונה** - לסמוך על ה' [וההיגיון הוא פשוט לאחר שחווינו את אהבתו ואת כוחו הגדול הדעת נותנת שיש לסמוך בלי שום ספק]. מה שאין כן אתם שהלכתם בעיקשות היא שהובילה אתכם לשאול "מה כתיב בה"? [שזה מראה על שכל עקום, שהרי ה' מחייה אותם כל רגע ואיך אפשר להסתפק?! עיקשות!!!] עליכם מתאים הכתוב "וסלף בוגדים ישדם", גם מה שהיה באפשרות שתקבלו, גם זה "נשדד" מהם. ושוב ראיתי במהרש"א שכתב: תומת ישרים וגו', עפירש"י, ועי"ל ע"ד בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. והבא לטהר מסייעין אותו. והיינו תומת ישרים, שרוצים לילך בדרך ישר גם כי קשה עליהם לעשות, תנחם לסייעם מן השמים. וההפך, סלף בוגדים לילך דרך סלוף ואינו ישר, ישדם, דהבא לטמא פותחין לו עכ"ל.

העולה מהאמור הוא שכל מחשבה דיבור או מעשה הם גורמים לאדם להגיע להבנה נכונה או שגוייה, בבחינת אחרי "אחרי הפעולות נמשכים הלבבות" [ראה בספר "החינוך" מצוה טז' בשרשי המצוה]. ואולי זה כלול בעומק העניין של "נעשה ונשמע" **ככל שנרבה במעשים שהכוון והמשמעות היא קרבת ה', כך נבין ונתקרב לה' כל מחשבה דיבור ומעשה מכין כלי לקבלת התורה.**

אשרי מי שזוכה!!!

כתר השלום

הרב משה מאדאר

הפסקת אש

כמה פעמים אנו מתווכחים ומרגישים שזה לא זה, שאין מישהו שמבין אותנו, הטונים עולים הדציבלים צורמים גם לשכנים, אבל כל אחד מסתגר בארבע אמותיו, ליבת המחלוקת אינה נפתרת, והלשון שמדברת גדולות, אינה מוצאת מנוח. עד שפשוט מפסיקים להתווכח, והאוירה העכורה חודרת לבית, תחושה של 'הפסקת אש' מהסוג שאנו מכירים... ויום רודף יום, ואחר שבוע וחצי סבב נוסף של קרב מלים, וגם הוא פחות או יותר נגמר כמו הקודמים - בהפסקת אש זמנית עד לחידוש הלחימה...

עיקר הבעיה אינה רק עצם הויכוח, אלא שאין שום תוצאה והחלטה בבית בישראל, ואיש או אשה הטוב בעינו יעשו.

עד מתי???

בגמרא בקידושין (דף ל' ע"ב) על הפסוק "אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם, לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער". דרש רבי חייא בר אבא אפילו האב ובנו, והרב ותלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד, נעשים אויבים זה את זה, ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה, שנאמר: "את והב בסופה", אל תקרי בסופה אלא בסופה.

מי שגדל בבית המדרש או שראה תלמידי חכמים מתווכחים בדברי תורה, לא פעם הוא ישאל את עצמו האם הם ישלימו בסוף? אבל תלמידי חכמים שמרבים שלום בעולם, עושים זאת בהצלחה (עי' בלב נאמן חלק ב' עמ' 266).

מה הסוד שיש בבית המדרש שאפשר להעתיקו לתוך ביתנו?

בויכוח תורני, האם זה הפשט בתוספות, כולנו מבינים שאם באנו ללמוד תורה, ותורת **אמת** נתן לנו, אם אכן אנו מחפשים האמת, נתווכח ונתווכח עד שנגיע אל האמת, ושנגיע לאמת, רק נודה לבר פלוגתא שלנו, שבזכותו הקב"ה הנחילנו בדרך אמת, ומכאן הדרך מאוד קצרה לאהוב אותו.

אבל אין זה אלא רק למחפשי אמת, אבל המחפש קרדום לחפור בה, שאין לו עניין באמת מה הפשט, אלא יש לו עניין 'במה יגידו', מי מבין יותר, מי עמקן יותר, ומי מעיין יותר, הישנה אפשרות שאדם כזה באמת יאהב את בר פלוגתיה?

ובפרט שלפעמים כשאתה מקשיב לויכוח בבית המדרש מן הצד ואתה שומע את שני הצדדים, אתה תוהה, וכי בגלל שהם אומרים את הדברים בצורה שונה הם מתווכחים? הרי הם אומרים את אותו הדבר, "ויכוח חרשים" יהיה מי שיאמר. הוא לא הבין באמת את הצד שכנגדו, אלא הוא עסוק להסביר לו כמה עמיתו טועה ובגדול.

ועוד ענין מהותי וחשוב, כדי לצפות מראש האם הויכוח יגמר בטוב, אפשר להתבונן בכמות המלים שנאמרות על אופיו של המתווכח... **ככל שהויכוח יהיה ענייני ולא אישי, הויכוח יכול להיגמר בטוב.** אבל אם הויכוח מצליח להוציא מאתנו מה אנו חושבים בדיוק על "עומק" עיונו ו"עוצם" חשיבתו... הויכוח לא יגמר בטוב, כי אין זה חיפוש האמת, ולא זה מה שה' חפץ ורוצה ממנו.

אם כן, כשמתנהל בבית אצלנו ויכוח על דבר גדול או קטן, כדי שנצא משם אוהבים, אנו צריכים לבדוק את עצמנו בכמה דברים. האם אנו מחפשים את האמת, או שאנו חושבים שאנו צודקים כי ככה אנחנו אמרנו! או בגלל שככה גדלנו, או בגלל שבבית של ההורים שלי חושבים ככה... אם אנו לא מקבלים את האמת ממי שאמרה, כי אנחנו מפחדים לשנות את דעתנו, כאילו שהיא 'דעת עליון', ולא באים פתוחים לשמוע מה השני אומר, ולא משנה מה חשבנו קודם אין שום אפשרות שמישהו ימצא את האמת, כי לא חיפשו אותה. אין ספק שזה דורש אומץ, שהרי מי רוצה לחזור בו? אבל לבסוף זה שווה. וכל זה יכול להתרחש רק כשבאמת אנו מבינים מה דעתו של השני (ועי' חו"מ סי' י"ז סע' ז', ובסמ"ע שם), ושהויכוח יהיה ענייני ולא אישי, אולי נגד דעתו, אבל לא נגדו.

סימן קטן שיכול להראות לנו אם אנחנו בדרך הנכונה, כל ויכוח יכול וצריך להתנהל כמו שויכוח מתנהל, אך אם צריך לסגור את החלונות מפאת 'כבוד המשפחה', ברור שזה יצא מכלל שליטה.

וגם אם נהגנו לפי הכללים ולא הגענו למסקנה חד משמעית, שזה הגיוני מאוד בהרבה מהמקרים, נוכל לסכם שלעת עתה, "אנו מסכימים שאנחנו לא מסכימים". "ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה".

בנפשנו

הרב מלאכי כהן

רעיונות יפים או דרך חיים

'חשבת על מה שדיברנו בפגישה הקודמת'?

זו אחת השאלות הקלאסיות שפותחות פגישה. אחרי דרישה בשלומו של האדם שיושב מולי, ודקותיים של פטפוט בשביל האוירה, עוברים לתכל'ס, לטוות מהלך חיים חיובי ומרומם. ולכן, הגיוני שנתחיל עם מה שדיברנו בפגישה הקודמת.

הקטע המעניין הוא, שהרבה פעמים אני מקבל תשובה כזו: 'אה, האמת שלא יצא לי, אתה יודע הייתי עסוק, היה לי שבוע לחוץ בגלל הנושא ההוא שדיברנו, ו...'. אני לא אוהב את ההתנצלות הזו, לחשוב על הפגישה זו לא מטלה שצריך לבצע, המחשבות על הפגישה אמורות לצוץ בטבעיות, ואם זה לא קרה, זו ממש לא בעיה. אני רק צריך ללמוד משהו חשוב.

כשהמחשבות על פגישה לא צצות בטבעיות, זה מלמד אותי שמה שדיברנו עליו בפגישה הקודמת עדיין לא תפס את תשומת לבו של האדם שמולי. למה לא תפס? כי הוא נמצא בשלב א'. שלב שבו התובנות הן רק רעיונות יפים ולא דרך חיים.

מה ההבדל בין רעיונות יפים לדרך חיים? הבדל ענק. רעיונות יפים הם כיווני חשיבה, דרך חיים היא קו אחיד וברור שחייבים לדבוק בו. רעיונות יפים אפשר לדבר עליהם, **דרך חיים חייבים ליישם**. רעיונות יפים הם בבחינת 'אפשר', דרך חיים היא בבחינת 'מוכרח'.

בדרך כלל בפגישה ראשונה, אנחנו מדברים על המון נושאים. אני יוצא עם המון שיעורי בית, לנתח את מה שדיברנו ולהתאמץ להבין את האדם שמולי, והאדם שמולי יוצא עם הרבה רעיונות יפים. ואתם יודעים, רעיונות יפים הם ממש נחמדים, אולי אפשר לעשות עם זה משהו בעתיד, אבל כל עוד שלא חייב להשתנות, עדיף את הרע, המוכר והבטוח.

איך כל זה קשור אלינו? בכל שינוי יש כמה שלבים: הרובד הראשון של השינוי הוא - רעיונות יפים. בשלב הראשון של השינוי אנחנו פתאום מבינים שכדאי לנו להשתנות, שאנחנו יכולים להיות טובים יותר, שיש לנו לאן להתקדם, ושהחיים יכולים להיראות אחרת. בשלב הזה אנחנו מקשיבים ואומרים: 'מ... מעניין, אני צריך לחשוב על זה'...

וכאן הנקודה: אם אתם צריכים זמן כדי לחשוב על זה, זה אומר שזה עדיין לא תפס אתכם מבפנים. וזה לגמרי בסדר, זה השלב הראשון בתהליך השינוי, שלב הרעיונות היפים. אבל אנחנו חייבים לזכור, שאמנם שלב הרעיונות היפים הוא שלב חשוב בתהליך השינוי, אבל הוא רק בסיס לשלב הבא. שלב ההפנמה והיישום.

ובקיצור, אם אתם צריכים זמן כדי לחשוב על שינוי, אם אתם לא חושבים על שינוי בטבעיות ומבלי להתאמץ, זה סימן מובהק שיש לכם תפקיד - לעבור לשלב הבא בתהליך. להפוך את הרעיונות היפים לדרך חיים, לקחת את הדיבורים מ'אני **יכול** להשתנות' ל'אני **צריך** להשתנות'.

בכל שנה, אנחנו מקבלים את התורה בחג מתן תורה, גם השנה זו לא תהיה הפעם הראשונה שאנחנו מקבלים את התורה, אך עדיין יש לנו תפקיד, לקחת את התורה עוד יותר כדרך חיים, לקחת משהו לתוך הלב פנימה, להסכים לקיים ולעשות ברובד העמוק יותר של הנפש.

ולוואי ונזכה, להפוך את התורה מספר חוקים ורעיונות לדרך חיים ולתורת חיים.

הרב מלאכי כהן. מטפל רגשי על פי השקפת התורה וחכמנו בעלי המוסר והמחשבה. מוסמך למטפל NLP מאסטר, מדריך חתנים ויועץ נשואין

על הכלכלה

הרב עמיחי מאדאר

תוספת למשכנתא? החל מאמצע תמוז - ייתכן שהבנק יגיד לכם "לא"

לפני שצוללים לשינוי הדרמטי שצפוי להתרחש בשוק המשכנתאות הישראלי בקרוב, כדאי לעצור רגע ולהבין את הבסיס. המושג "להוציא כסף מהקירות" הפך בשנים האחרונות מאמירה ציורית לאחד הכלים הפיננסיים החכמים, היעילים והנפוצים עבור משקי הבית בישראל.

בפועל, מדובר בתהליך של הגדלת המשכנתא הקיימת. זהו מהלך שבו רותמים את הנכס שכבר בבעלותכם ומשתמשים בו כבטוחה חזקה מול הבנק, כדי לקבל הלוואה נוספת בתנאי משכנתא. מדוע זה נחשב לצעד חכם? הריבית על משכנתא, והיכולת לפרוס את ההחזרים על פני עשרות שנים, הופכות את הכסף הזה לזול ונגיש משמעותית מכל חלופה אחרת - בין אם מדובר בהלוואה בנקאית קצרה, מימון לרכב, או הלוואה "סולו" מחברות האשראי.

משפחות רבות משתמשות בכלי הזה כמנוף לצמיחה או ליציבות כלכלית. יש המשתמשים בו לשיפוץ מקיף שמעלה את איכות החיים וערך הנכס, יש המסייעים לילדים לעשות את הצעד הראשון ולקנות דירה משל עצמם, ויש המבצעים "איחוד הלוואות" - מהלך קריטי שבו סוגרים חובות יקרים בריביות דו-ספרתיות או החזרים גבוהים, ומחליפים אותם בהחזר חודשי אחד, נמוך ומנוהל.

עד היום, הגישה ל"ברז" האשראי הזה היתה יחסית פשוטה. הבנקים גילו גמישות, והכללים אפשרו תמרון רב. אך כעת, חוקי המשחק עומדים להשתנות מהיסוד.

הנחיות חדשות של בנק ישראל, הצפויות להיכנס לתוקף ב-1 ביולי 2026, ישנו משמעותית את הדרך שבה הבנקים בוחנים ומאשרים בקשות לתוספת משכנתא. אם בעבר הבנק יכול היה לבחון את הבקשה בנפרד, החל מיולי הקרוב הפיקוח מהדק את החגורה.

כדי להבין מדוע רבים מאיתנו עלולים לקבל תשובה שלילית, עלינו להבין את המושג שמהווה את עמוד השדרה של עולם המימון: **יחס החזר מהכנסה.**

זהו המדד המרכזי שקובע כמה מהכנסתכם הפנויה מותר לכם להקצות להחזר חובות. לפי נהלי בנק ישראל, הרף העליון המוחלט הוא 50% מההכנסה נטו. אולם, הבנקים חוששים לעבור את רף ה-40%, מכיוון שמעל רף זה ההלוואה מסווגת כ"הלוואה בסיכון גבוה", מה שמחייב את הבנק להפריש עבורה יותר הון ומביא אוטומטית לייקור הריבית עבור הלקוח.

השינוי הקריטי טמון בשיטת החישוב. עד כה, כאשר בעל נכס ביקש תוספת למשכנתא, הבנקים נטו להסתכל על ההלוואה החדשה כיישות נפרדת. הם בחנו את היכולת של הלקוח לעמוד בתוספת מתוך ההכנסה שנשארה לו לאחר תשלום המשכנתא המקורית.

בואו נמחיש זאת במספרים (השיטה הישנה): דמיינו משפחה עם הכנסה נטו של 20,000 ₪. המשכנתא הקיימת שלהם היא 7,000 ₪. כעת הם מבקשים תוספת לשיפוץ שההחזר עליה הוא 3,100₪ בחודש. במצב הישן, הבנק הסתכל על ה-3,100 ₪ מול ההכנסה הפנויה (13,000 ₪). זה נראה כמו יחס החזר מצוין של כ-23%, והאישור ניתן בקלות.

ומה יקרה החל מיולי 2026? הבנק יחויב לבצע "איחוד רעיוני". הוא יסתכל על כל המשכנתאות על הנכס כגוף אחד. בדוגמא שלנו: 7,000 ₪ (ישן) + 3,100 ₪ (חדש) = 10,100₪ החזר חודשי. מול הכנסה של 20,000 ₪, מדובר ביותר מ-50% יחס החזר. והבנק לא יוכל בשום אופן לאשר אותה. הלוואה שבעבר עברה חלק, תיתקע כעת בצינורות הבירוקרטיה...

התוצאה המדאיגה היא שמשפחות רבות יידחקו אל עבר השוק החוץ-בנקאי. שם, בניגוד לבנקים, הריביות גבוהות משמעותית וההחזרים החודשיים עלולים לחנוק את התקציב המשפחתי עוד יותר.

מה אפשר לעשות עכשיו?

הזמן הוא המשאב היקר ביותר שלכם כרגע. אנחנו נמצאים בתוך "חלון הזדמנויות" שנסגר במהירות. אם אתם שוקלים צעד כלכלי משמעותי, ה"רגע האחרון" כבר כאן...

גם אם אתם לא צריכים את הכסף למחר בבוקר, אם ידוע לכם על הוצאה גדולה צפויה (חתונת ילד, שיפוץ, שידרוג לדירה חדשה), כדאי לבחון הקדמת המימון ואישור מסגרת בתנאים הנוכחיים.

המציאות הפיננסית בישראל הופכת למורכבת יותר, ידע הוא כוח, ותכנון מוקדם הוא ההבדל בין הצלחה כלכלית לבין מבוי סתום.

כאן זה המקום לעזור לכם לנווט במבוך הרגולטורי הזה. מוזמנים לפנות אליי לבדיקה מקצועית, ניתוח של יחס ההחזר שלכם ומציאת הפתרונות המימוניים הטובים ביותר עבורכם - לפני שהחוקים משתנים. והתורה חסה על ממונם של ישראל.

שלכם,

עמיחי מדר

ניתן לחייג (בשעות הערב 058-4138246)

ד.ט. הגרלות 'דירה בהנחה' שהיו אמורות להיפתח, נדחו לבינתיים בעקבות פסיקת בג"ץ...

הרב אריה חדאד

הגאון רבי אליהו מאדאר זצ"ל - רב מושב איתן

רבי אליהו נולד בעיר של חכמים וסופרים - ג'רבא המעטירה, ומגיל קטן נמשך אל לימוד התורה. כנחלים נטיו כגנות עלי נהר, כן רבי אליהו נטע עצמו באהלי ה', שם ינק תורה מפי מצוקי ארץ - מורנו ורבנו רבי רחמים חי חויתה הכהן וכן אצל רבי מסיעד מאדאר ורבי מקיקץ שלי ואף אצל רבי שלמה מאזוז זצ"ל. באותה תקופה היה לומד בחשק ובמרץ רב, ומאשמורת הבוקר עד הערב לא היה נותן שנת לעיניו, ולא היה עוצר להפסקות, גם לא בהפסקות הרשמיות של הלימודים, ולא היה זה מתוך לחץ לעשות מה שצריך, אלא היה זה לימוד מאהבה, אהבת התורה אהבת ה' יתברך, ולעתים היה שוגה באהבה ושוכח לאכול(!), ורק לעת ערב הרגיש שהוא רעב, וזה מריבוי החשק והרעב שהיה לו לתורה הקדושה.

והנה הגיע עת דודים, ובגיל 19 נישא, והחליט שלא להנות מאחרים אלא מיגיע כפיו, וגדול הנהנה מיגיע כפיו יותר מירא שמים, על אחת כמה וכמה, איהו, דתרוייהו אית ביה, אם כי מוה"ר רבי בוגיד סעדון הפציר בו רבות שימשיך ללמוד בחברת 'אור תורה' ויקבל מלגה מקופת הקהילה, משום שראה שלגדולות נוצר, והעולם כולו גשר צר, ומה יעלה בגורל האוצר, אולם רבי אליהו יסרהו מוסר, לקיים דברי נגיד ושר, (-הרמב"ם), ויצא לפרנס בני ביתו. אך גם בעבודתו עפעפיו ישירו נגדו, ובכל הזדמנות היה מוציא את הספר ולומד, חוזר ממלאכתו ולומד, קם באשמורת ולומד, תורתו קבע ומלאכתו עראי, ובשוקי ג'רבא הוא כבן עזאי, חוזר על לימודו בעל פה, וכותב חידושים למאות ולאלפים (כפשוטו!). (ובסוף ימיו הצטער שלא הקשיב לרבי בוגיד ואמר שהיה עדיף להינות מאחרים ולהספיק עוד בתורה. אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב את התורה בוז יבוזו לו).

בעקבות מעשה שהיה שהעליל עליו אחד הגוים, בשיתוף עם שוטר אחד, שרבי אליהו כביכול גנב ממנו, ולקחוהו למעצר ביחד עם אחיו ר' אברהם, והפליאו בהם ביד חזקה ובזרוע, ואין פוצה פה ואין מפריע. ולולי ה' שהיה להם, והוליך את לב המפקד לחקור את האמת, אזי חיים בלעום. אך זכו וחזו נקם, בנפילת הרשע שלא קם, ופוטר ממשרתו, ויחפש טרף לביתו, ומת מרוב דיכאון, וגם רעהו נחקק לדיראון, ובבית האסורים מושבו, ויפול בשחת שפעל, וה' ישחק בשמים ממעל. אך לא בכל יום אתרחיש ניסא, והחליטה המשפחה לעלות ארצה, שם השתכנו בעיה"ק טבריה, ולאחר תקופה קצרה שמע שבמושב איתן התיישבו כמה מרעיו מחו"ל, ואיוה למושב לו, ומשמים נענו לעומתו, איתן מושבך.

כמעשהו בחו"ל כך מעשהו בארץ, לצד יגיעת כפים בפרדס, העמיק בכל רגע פנוי בפרד"ס תורתנו, ואף קבע לו לימוד בעיון יחד עם רעיו הרבנים הרה"ג ר' אלטר מאזוז, ר' שושן כהן ור' שמעון זבולון זצ"ל.

לאחר פטירתו הטראגית של ר' אלטר, שמו בו רבני העדה את עיניהם שיכהן כרב המושב, ובתחילה לא רצה, ואף היו כמה אנשים שאמרו היאך איש אדמה, יכהן בכהונה הרמה, שמע זאת ר' שלום כהן שליט"א ולקח כמה מכתביו של ר' אליהו והראם להראש"ל דאז - הגאון ר' מרדכי אליהו, ולאחר שעיין בכתביו, אמר "זה רב מושב? זה צריך להיות רב עיר!". וב"ה זכה המושב וכיהן כרבם. וכיון שירד ממנו עול הפרנסה חזר ללמוד כבחרותו, ולא היה קם מכסאו, רק לשיעורים ולתפלה.

בסוף ימיו סבל יסורים קשים ומרים, ובחג השבועות השיב את נשמתו הטהורה למרומים.

לגבי מקום הקבורה, שאלה נתעוררה, שהנה רצון הרב עצמו להיקבר בקברי אבות בטבריא, אך מקום שם בסמיכות לאביו לא היה. בני המשפחה העלו את השאלה קדם מרן רבנו ראש הישיבה זצ"ל, ומרן ענה מכיון שאין דבר בסמיכות לקבר אביו, אין שייך זה "מקום אבותיו", ולכן אפשר לקוברו בבית העלמין של המושב, כרצון קרוביו ואוהביו. תנצב"ה אכי"ר.

מהנעשה והנשמע

תיעוד וסיקור מהמתרחש בממלכת התורה 'כסא רחמים' ובסניפיה

קרדיט צילומים: עזרא טרבלסי, מושיק, ים לביא, עובדיה חדוק

מוסדות

ישיבת "כסא רחמים" ספרדית

אוי לנו כי חשכרנו

בא השמש בצהרים

בהלם ותדהמה נודענו על סילוקו של מורנו ורבנו ועטרת ראשנו, הגאון המופלא שהיה בקי בכל השו"ע ואחרונים, עוד בנערותו כתב עבור אביו מרן ה"איש מצליח" תשובות ארוכות בהלכות גיטין, וכגדול גאונותו כך היתה גודל ענוותנותו ופשטותו, הסתיר את ידיעותיו והלך בצדי דרכים כאחד האדם, התייסר בשנותיו האחרונות בייסורים קשים, אבלו בלבו וצהלתו על פניו, חסיד קדוש המתחסד עם קונו

עמוד ההלכה מרן רבנו

רחמים אליהו מאזוז זצ"ל

מרמ"י ומייסדי ישיבת "כסא רחמים" בארץ ישראל

הלוויתו תצא **ביום רביעי** י"ם באי"ר תשפ"ו **בשעה 11:00** לפנה"צ
מהיכל הישיבה ברח' הרב עוזיאל 26 בני ברק
להר הזיתים בירושלים

אוטובוסים יעמדו לרשות הציבור • נשים מתכנסות ברחוב אדמו"ר שאץ

הרב צמח מאזוז שליט"א **רבנן ותלמידיהון**

יושבים שבעה בביתו רח' הרב זוננפלד 26 בני ברק

אם יש בידך סיפורים על הרב המנוח זצוק"ל

אנא! הקלט או כתוב ושלח

ניתן להקליט בטלפון:
04-3130851 (שלוחה 1)
או באיימייל:
R043130851@GMAIL.COM
כת"י גם לשלוח למייל הנ"ל

זכות הרב תגן בעדכם!!

לקראת ערב ר"ח סיון כידוע בו מרבים בתפילות על חינוך הבנים, עלה מרן ראש הישיבה לשריד בית מקדשנו וערך תפילה מיוחדת בכותל המערבי, להצלחת עולם התורה וחינוך הבנים, ובפרט על בני הישיבות הקדושות שיזכו להמשיך בלימודם ללא הפרעות מצד כל מיני אנשים המנסים להצר את התורה הקדושה.

קרן עזרה וסיוע שותפים תקרא מעתה על שמו של מרן ראש הישיבה זיע"א

קרן שותפים שנוסדה לפני כ8 שנים ע"י מרן ראש הישיבה רבנו מאיר מאזוז זיע"א עשתה המון בשנות פעילותה, החל ממענקים ועזרות לחגים למאות משפחות באופן מכובד, וכלה במאות פניות של מקרים קשים שנענו על ידי הקרן, על פי החלטתו של מורנו ורבנו הרב צמח מאזוז שליט"א.

כעת בעבור שנה להסתלקותו של מרן רבנו זיע"א ערב חג הפסח, הוחלט לקרוא את הקרן על שמו ומכאן ואילך תקרא הקרן - קרן שותפים לב נאמן, ע"ש הפסוק ומצאת את לבבו נאמן לפניך, וכאזכור תמידי ללבו הרחב כאולם של מרן זיע"א אשר תמיד מצות הצדקה היתה לנגד עיניו, ובכל שנה מסר נפשו למען הקרן ולמען המשפחות הנעזרות בה.

מַתַּן תּוֹרָה - חֵרוּת הַנְּשָׁמָה

חַג הַפֶּסַח נֶחְגָּג לְזֵכֶר **חֵרוּת הַגּוּף** שֶׁנִּגְאַלְנוּ מִשִּׁעְבּוּד מִצְרַיִם. אוּלָם חֵרוּת הַגּוּף כְּשֶׁלְעַצְמָהּ אֵינֶנָּה חֵרוּת גְּמוּרָה, וְאַדְרַבָּא, יְכוֹלָה הִיא לְהָבִיא נֶזֶק בְּכְנָפֶיהָ. אָדָם הַזּוֹכֶה לְחֵרוּת הַגּוּף בִּלְבָד, עָלוּל לְהִתְנַהֵג כִּבְהֵמָה שֶׁמְּשַׁלְּחִים אוֹתָהּ לַחָפְשִׁי וְהִיא הוֹלֶכֶת וּמַזִּיקָה אֶת הַבְּרִיּוֹת. אָמָּה שְׁלֵמָה שֶׁזּוֹכָה לְחֵרוּת הַגּוּף בִּלְבָד, מִבְּלִי חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים וְשׁוֹפְטִים וְעֻנָּשִׁים, מִיּוֹם לְיוֹם יִתְרַבֶּה בָּהּ פֶּשַׁע וְרֶשַׁע וְחֶרֶב אִישׁ בְּאָחִיו. **זֶה מַה שֶּׁקָּרָה בְּרוּסְיָה כְּשֶׁהִפְסִיק שִׁלְטוֹן הַקּוֹמוּנִיזְם - כָּל הַפְּשִׁיעָה וְהָעֲבֵרָנוּת צָצוּ מִתַּחַת לָאֲדָמָה וְהָפְכוּ לְנוֹרְמָה.**

כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, הִשִּׂיגוּ אָמְנָם **חֵרוּת גּוּפָנִית**, אַךְ עֲדַיִן לֹא קָנוּ חֵרוּת שְׁלֵמָה, עַד שֶׁבָּא מַתַּן תּוֹרָה וְהִשְׁלִים לָהֶם אֶת **חֵרוּת הַנְּשָׁמָה**. הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מְשַׁחְרֶרֶת אֶת נִשְׁמַת הַיְּהוּדִי מִן הָעַבְדוּת הַגְּדוֹלָה וְהַשִּׁעְבּוּד לְיִצְרוֹ הָרָע, וּכְמַאֲמַר הַמְשׁוֹרֵר **רַבִּי יְהוּדָה הַלֵּוִי** זַצַ"ל (בַּפִּיּוּט "ה' נָגְדְּךָ כָּל תַּאֲוָתִי" שֶׁאוֹמְרִים בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים) "וְאֵיכָה אֶעֱבֹד צוּרִי בְּעוֹדִי אָסִיר יִצְרִי וְעֶבֶד תַּאֲוָתִי".

הֲיָדַעְתָּ?

הַמִּלָּה בַּעֲלַת הַכִּי הַרְבֵּה הֲבָרוֹת בַּמִּקְרָא

"בְּשָׁבָעְתֵּיכֶם" (בְּמִדְבַּר כח, כו), הִיא מִלָּה הַמֻּרְכֶּבֶת מֵחָמֵשׁ הֲבָרוֹת: בְּשָׁ-בָ-עְ-תֵּי-כֶם" ('קְלִמּוֹס' נִיסָן תשע"ה).

כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ

אֱגוֹזֵי מֶלֶךְ

הַדְּמְיוֹן שֶׁבֵּין צוּרַת הַמּוֹחַ לְבֵין צוּרַת אֱגוֹז מֶלֶךְ הוּא מַפְלִיא: הָאֱגוֹז בְּתוֹךְ קְלִפָּתוֹ נִרְאֶה כְּמוֹ מוֹחַ קָטָן. וְאָכֵן, הָאֱגוֹז מֵכִיל אוֹמֶגָה 3, נוֹגְדֵי חֻמְצוֹן, וִיטָמִין E וְחֻמְצָה פּוֹלִית, הַחֲשׁוּבִים לַמּוֹחַ וּלְתִפְקּוּדוֹ.

מִכָּל מְלַמְּדַי הִשְׂכַּלְתִּי

מַה לּוֹמְדִים מִ - גַּלֵּי הַיָּם

הַבִּיטוּ אֶל סַעֲרַת רוּחוֹ שֶׁל הַיָּם, רְאוּ אֶת גַּלָּיו מִתְנַשְּׂאִים בְּשֶׁצֶף קֶצֶף וּמִתְנַפְּצִים, מִבְּלִי שֶׁיַּשִּׂיגוּ מְאוּמָה.

הַיָּם וְגַלָּיו, יוֹדְעִים הֵיטֵב כִּי לְעוֹלָם לֹא יַצְלִיחוּ לְהָצִיף אֶת הַיַּבָּשָׁה, וּבְכָל זֹאת אֵינָם פּוֹסְקִים לַחֲתֹר וְלִסְעֹר. מֵהֶם נִלְמַד כִּי הָעִקָּר הוּא לַחֲתֹר, וְלֹא לְהֶרָתַע מִכְּשָׁלוֹן.

(הָרַבִּי מִקּוֹצְק זַצַ"ל)

בס"ד

"תורה מפוארה בכלי מפואר"

אבא יקר!

- תמיד רצית בשביל בנך את הטוב ביותר!
- בודאי היית מעוניין שכאשר בנך בשנות "בר מצוה" (כיתות ז' ח'), ישהה רק בחברת בחורים בוגרים ורציניים, עם שאיפות לרוממות!
- ברור שהיית מעדיף שבשנים אלו בנך יקבל את ההכנה הראוייה שתוביל אותו להצלחה בס"ד בישיבה קטנה!

כעת הדבר בס"ד בהישג ידך!

המכינה לישיבה "עץ חיים"

בבנין הישיבה המפוארת "דרכי העיון – כסא רחמים"

רחוב הרב פרדו 18 בני ברק

כיתות ז' – ח'

בהנהגת ובהכוונת מו"ר ועט"ר מרן ראש הישיבה זצוק"ל

המקום עמד עשרות בשנים תחת השגחתו ופיקוחו המסור של מוה"ר **הגה"צ רבי אליהו ענקרי זצוק"ל**,
(גיסו ותלמידו של מרן האיש מצליח), ובעז"ה נשתדל להמשיך בדרכו הסלולה והישרה, כפי שהיתווה לנו, **להגדיל תורה ולהאדירה!**

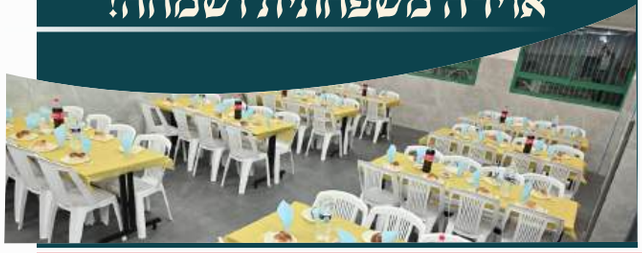
"תורה מפוארה"

- לימוד בשיטת העיון הספרדי!
- אוירה ישיבתית!
- שינון מסכתות בע"פ!
- צוות מעולה ומסור!
- עבודת המוסר ויר"ש!
- ביצור חומות הקדושה!
- שיחות חיזוק ממשגיחים!

"בכלי מפואר"

- בנין חדש ומפואר!
- פנימייה יוקרתית!
- ארוחות עשירות!
- עידודים ומבצעים!
- פעילויות מגוונות!
- יחס חם ואוהב!
- אוירה משפחתית ושמחה!

שים לב! נותרו מקומות בודדים לכיתה ז' – הזריז נשכר!

בהנהלת ראש ישיבת "דרכי העיון" הרה"ג רבי מרדכי מאזוז שליט"א

הרישום בעיצומו! ◄ **לקביעת זמן לראיון ומבחן:** הרב אורי מאזוז **054-8463584** — מותנה בוועדת קבלה

בעניין הרישום לישיבתנו החדשה והמפוארת "דרכי העיון" (סניף "כסא רחמים" ב"ב)
נא לפנות לרשם, הרב יוסף מושייב 054-8402011 (התפנו מקומות בודדים, לשיעור א' בלבד).

יש לך הזדמנות לחיות חלק בלתי נפרד מהנצחה של מרן

נספר התורה היחידי לעילוי נשמתו

אות
100 ש"ח

מילה
520 ש"ח

פסוק
6,000 ש"ח בתשלומים

עמוד
26,000 ש"ח

פרשה
72,000 ש"ח

הזדמנות אחרונה!

הכנסת ספר התורה לישיבתנו הקדושה תערך אי"ה ביום חמישי י' בתמוז

לפרטים: 055-966-3010
√ ביט: 0586-540-550
√ אתר: YKR.ORG
√ בעמדות נדרים
√ 1700-50-51-52

כל העושה טוב לשמו ואת רוצים להזכיר הכנסת לישיבה
יעשו. ורק לישיבה בלבד ועשוי אחרת נותן יתברך.